

Medlemmene i kontrollutvalget i Harstad kommune
Ordføreren
KomRev NORD v/oppdragsansvarlig revisor
KomRev NORD v/oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Deres ref.:
Vår ref.: 100/23/412.5.1/TK

Saksbeh.: Tage Karlsen
E-postadr.: tage@k-sek.no

Telefon: 480 38383
Dato: 6.12.2023

INNKALLING TIL MØTE I KONTROLLUTVALGET I HARSTAD KOMMUNE

I henhold til møteplanen innkalles det herved til møte i utvalget.

Møtested: Rådhus 1B, store møterom fagstab 4. etasje
Møtedato: Tirsdag 12.12.2023
Tid: **KL. 9.00**

Saksliste og saksdokumenter gjøres tilgjengelig på Digdem for kontrollutvalgets medlemmer, varamedlemmer, ordføreren og kommunedirektøren.

Av hensyn til innkalling av varamedlemmer ber vi om at eventuelle forfall meldes til K-Sekretariatet i god tid før møtet.

Som gyldig forfall regnes tjenestereiser, spesielle arbeidsforhold, sykdom og vektige velferdsgrunner.

Enkelte saker kan bli ført for lukkede dører, jf. kommunelovens § 11-5. Det vises til sakslisten for nærmere informasjon.

Med vennlig hilsen

Tage Karlsen
seniorrådgiver

Kopi: varamedlemmer
kommunedirektøren

Postadresse: K-Sekretariatet IKS Postboks 6600 9296 TROMSØ www.k-sek.no	Hovedkontor: Fylkeshuset TROMSØ Tlf. 77 78 80 43 Org.nr. 988 064 920	Avdelingskontor: Postmottak 9479 HARSTAD Tlf. 77 02 61 66	Avdelingskontor: Ringv. 1 9300 FINNSNES Tlf. 91 35 19 94	Avdelingskontor: Rådhuset 8305 SVOLVÆR Tlf. 95 10 90 02	Avdelingskontor: Fylkeshuset 8048 BODØ Tlf. 91 36 09 38
--	---	---	--	---	---

SAKLISTE

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune
Møtedato: 12.12.2023
Tid: kl. 9.00
Møtested: Rådhus 1B, store møterom fagstab, 4. etasje

Saknr	Tittel
-------	--------

51/23	Godkjenning av protokoll fra kontrollutvalgets møte 24.10.2023
52/23	Revisors engasjementsbrev Harstad kommune
53/23	Revisors engasjementsbrev Harstad Havn KF
54/23	Svar på forenklet etterlevelseskontroll
55/23	Reglement for kontrollutvalget
56/23	Tilsyn med hjemmeundervisning
57/23	Invitasjon til å tegne medlemskap i Forum for Kontroll og tilsyn
58/23	Kontrollutvalgets årsplan for 2024
59/23	Status forvaltningsrevisjoner – notat fra KomRev NORD
60/23	Deltakelse på NKRFs kontrollutvalgskonferanse 2024
61/23	Eventuelt

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 51/2023	Møtedato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA KONTROLLUTVALGETS MØTE 13.6.2023

Innstilling til v e d t a k:

Protokollen fra møtet 24.10.2023 godkjennes.

Vedlegg til saken:

protokoll fra møte 24.10.2023

Harstad, 27.11.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

HARSTAD KOMMUNE

MØTEPROTOKOLL

Kontrollutvalget

Møtested: Rådhus 1B, store møterom fagstab, 4. etasje

Møtedato: 14.10.2023

Varighet: 9.00 – 13.20

Møteleder: Charlotte Espejord

Sekretær: Tage Karlsen

Faste medlemmer

Charlotte Espejord (Frp), leder

Jan Fjellstad (V), nestleder

Kjetil Inge Olsen

Elsa Floer

Steinar Christensen

Fra utvalget møte:

Charlotte Espejord

Jan Fjellstad (sak 42/23 - 46/23)

Kjetil Inge Olsen

Elsa Floer

Steinar Christensen

Jan Fjellstad søkte om og fikk innvilget permisjon fra kl. 12.50.

Meldt forfall:

Fra den politiske ledelse møte:

Varaordfører Espen Ludvigsen møtte under gjennomgang av innførings-/opplæringsdel og foretok en gjennomgang av bruken av Digdem.

Fra administrasjonen møte:

Fra KomRev NORD IKS møte:

Oppdragsansvarlig revisor Inge Johannessen

Revisor Bjørg-Karin Steinhaug

Fra K-Sekretariatet IKS møte:

Seniorrådgiver Tage Karlsen

Øvrige:

Merknader til innkalling og sakliste:

Behandlede saker:

Saknr.	Tittel
42/23	Godkjenning av protokoll fra kontrollutvalgets møte 5.9.2023
43/23	Orienteringer
44/23	Oppdragsansvarlig revisors uavhengighetsvurdering - Harstad kommune og Harstad Havn KF
45/23	Oppdragsansvarlige forvaltningsrevisorers uavhengighetsvurderinger – Harstad kommune og Harstad Havn KF
46/23	Rapportering fra revisor – planleggingsfasen - revisjonsstrategi 2023 – Harstad kommune
47/23	Rapportering fra revisor – planleggingsfasen - revisjonsstrategi 2023 – Harstad Havn KF
48/23	Kontrollutvalgets sak 32/23 Revisjonssbrev nr. 11 – tilskuddordning for særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester i Harstad kommune – svar fra kommunedirektøren
49/23	Rapportering fra revisor – risiko og vesentlighetsvurdering for forenklet etterlevelseskontroll med økonomiforvaltningen
50/23	Eventuelt

Sak 42/23

GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA KONTROLLUTVALGETS MØTE 5.9.2023

Innstilling:

Protokollen fra møtet 5.9.2023 godkjennes.

Behandling:

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Protokollen fra møtet 5.9.2023 godkjennes.

(oversendt til ordføreren, med kopi til kommunedirektøren 24.10.2023)

Sak 43/23

ORIENTERINGER

Saken gjelder:

Invitasjon fra Forum for Kontroll og Tilsyn – kontrollutvalgslederskolen

Innstilling:

Saken tas til orientering.

Behandling:

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Saken tas til orientering.

Sak 44/23

**OPPDRAKSANSVARLIG REVISORS UAVHENGIGHETSVURDERING – HARSTAD
KOMMUNE OG HARSTAD HAVN KF**

Innstilling:

Kontrollutvalget tar oppdragsansvarlig revisors uavhengighetsvurdering til orientering.

Behandling:

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar oppdragsansvarlig revisors uavhengighetsvurdering til orientering.

Sak 45/23

**VURDERING AV UAVHENGIGHET – OPPDRAGSANSVARLIGE
FORVALTNINGSREVISORER – HARSTAD KOMMUNE OG HARSTAD HAVN KF**

Innstilling:

Kontrollutvalget tar oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor Margrete Mjølhus Kleivens og oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor Knut Teppan Viks vurdering av egen uavhengighet til orientering.

Behandling:

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor Margrete Mjølhus Kleivens og oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor Knut Teppan Viks vurdering av egen uavhengighet til orientering.

Sak 46/23**RAPPORTERING FRA REVISOR – PLANLEGGINGSFASEN -
REVISJONSSTRATEGI 2023 – HARSTAD KOMMUNE****Innstilling:**

Kontrollutvalget tar redegjørelsen til orientering.

Behandling:

Revisor Bjørg-Karin Steinhaug redegjorde for revisjonsstrategien.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar redegjørelsen til orientering.

Sak 47/23**RAPPORTERING FRA REVISOR - PLANLEGGINGSFASEN -
REVISJONSSTRATEGI 2023 – HARSTAD HAVN KF****Innstilling:**

Kontrollutvalget tar redegjørelsen til orientering.

Behandling:

Revisor Bjørg-Karin Steinhaug redegjorde for revisjonsstrategien.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar redegjørelsen til orientering.

Sak 48/23**KONTROLLUTVALGETS SAK 32/23 REVISJONSSBREV NR. 11 – TILSKUDDORDNING
FOR SÆRLIG RESSURSKREVENDE HELSE- OG OMSORGSTJENESTER I HARSTAD
KOMMUNE – SVAR FRA KOMMUNEDIREKTØREN****Innstilling:**

Kontrollutvalget tar kommunedirektørens svar på revisjonsbrev nr. 11 og KomRev NORDs vurdering av svaret til orientering.

Behandling:

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar kommunedirektørens svar på revisjonsbrev nr. 11 og KomRev NORDs vurdering av svaret til orientering.

(utskrift av møteprotokollen oversendt til kommunedirektøren, 24.10.2023)

Sak 49/23**RAPPORTERING FRA REVISOR - FORENKLET ETTERLEVELSESKONTROLL 2023 –
RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING****Innstilling:**

Kontrollutvalget tar revisors risiko og vesentlighetsvurdering til orientering.

Behandling:

Revisor Bjørg-Karin Steinhaug redegjorde for risiko- og vesentlighetsvurderingen.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar revisors risiko og vesentlighetsvurdering til orientering.

Sak 50/23**EVENTUELT**

Ingen saker meldt

Møteprotokollen godkjennes av kontrollutvalget i påfølgende møte. Protokollen offentliggjøres derfor med forbehold om at etterfølgende endringer kan skje.

Neste møte skal i henhold til møteplanen avholdes 12.12.2023.

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 52/2023	Møtedato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

KOMREV NORDS ENGASJEMENTSBREV – HARSTAD KOMMUNE

Innstilling til v e d t a k:

Kontrollutvalget gir sin tilslutning til engasjementsbrev av 3.11.2023 fra KomRev NORD med de merknader og presiseringer som fremkommer i dette saksfremlegg.

Saken gjelder:

Vedlegg til saken:

Brev av 3.11.2023 fra KomRev NORD

Saksutredning:

1. BAKGRUNN FOR SAKEN

Kommunen skal være gjenstand for revisjon. Kontrollutvalget har et ansvar for å påse at revisor utfører sitt oppdrag på en betryggende måte, se kommunelovens § 23-2, 1. ledd, bokstav a. Dette er også kalt kontrollutvalget påseansvar overfor revisor.

Lovens krav er at revisjonen skal skje på en «betryggende måte». Med dette menes at revisjonen skjer i henhold til lov, forskrifter og revisjonsstandarder, som alle setter krav til hvordan revisor skal utføre sine oppgaver. I tillegg kommer det å påse at eventuelle forhold nevnt i revisors engasjementsbrev følges opp.

Formålet med et engasjementsbrev er å klargjøre vilkårene for oppdraget og kommunisere dette til kommunen. Engasjementsbrevet kan ikke innsnevre revisjonens pålagte oppgaver i forhold til lov, forskrift og standarder, men det kan avtales tilleggsoppgaver og gis nærmere informasjon om oppgavene, avtale hvordan det skal rapporteres, m.m. Brevet vil fungere som en avtale og vil bidra til å sikre en felles forståelse for arbeidsoppgaver og ansvarsdeling mellom kommunen og revisor. Avtalen kan gå ut over de forhold som er løst i regelverk og standarder. I engasjementsbrevet er det bl.a. et naturlig sted å ta opp og beskrive hvordan kommunikasjonen med revisjonen skal foregå, enten det er ved muntlige presentasjoner i kontrollutvalgets møter, rapporter eller brev til kontrollutvalget.

I kommunal sektor til valgperioden være et naturlig intervall for utsendelse av engasjementsbrev, dersom det ikke skjer endringer i løpet av perioden som tilsier annet.

Etter revisjonsstandarden ISA 210 punkt 10 skal revisor avgi et engasjementsbrev, som minimum skal omtale:

- Målet med og omfanget av revisjonen av regnskapet
- Revisors oppgaver og plikter
- Ledelsens ansvar
- Identifisering av det gjeldende rammeverket for finansiell rapportering for utarbeidelsen av regnskapet
- Henvisning til den forventede formen på og innholdet i eventuelle uttalelser som skal avgis av revisor, og
- En erklæring om at det kan foreligge omstendigheter hvor en uttalelse kan avvike fra forventet form og innhold.

Engasjementsbrevet for revisjon av kommuner sendes kontrollutvalget. Dette er i tråd med anbefaling fra FKT¹ og NKRF².

2. UTFØRELSE AV KONTROLLUTVALGETS PÅSE-ANSVAR

Engasjementsbrevet er en del av kontrollutvalgets påseansvar overfor revisor. Utvalget har i tidligere møte fått utdelt Forum for Kontroll og Tilsyns veileder for kontrollutvalgets påseansvar overfor regnskapsrevisor. I veilederen presenteres forhold og momenter som kontrollutvalget kan vurdere i forbindelse med påse-ansvaret. Veilederen presenterer påse-ansvaret i tre faser:

Engasjementsbrevet er en del av den siste fasen, men innholdet i engasjementsbrevet er relatert til flere faser i ivaretagelsen av påseansvaret overfor regnskapsrevisor.

3. ENGASJEMENTSBREV FRA KOMREV NORD

Kommunens valgte revisor er KomRev Nord IKS og vedlagt ligger engasjementsbrev datert 3.11.2023 fra KomRev NORD IKS.

4. SEKRETARIATETS VURDERING AV ENGASJEMENTSBREVET

Sekretariatet har i tillegg til FKTs veileder for kontrollutvalgets påse-ansvar, sett nærmere på anbefalinger som NKRF har gitt i informasjonsskriv 5/2023 sendt NKRFs medlemmer.

Sekretariatet har gjennomgått engasjementsbrevet og finner grunn til å kommentere og presisere noen av punktene som nevnes.

Kommentarene knytter seg til **engasjementsbrevets punkt 5 «Rapportering og dialog»**.

Rapportering fra forvaltningsrevisor.

Innledningsvis i punkt 5 i tredje avsnitt på side 5, sies det:

Revisjonen rapporterer forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller til kontrollutvalget i egne rapporter.

Det har vært praksis at revisor - underveis i revisjonsarbeidet - orienterer kontrollutvalget skriftlig i form av et notat om status i prosjektarbeidet, eller dersom prosjektarbeidet er forsinket, eller at det er andre forhold som tilsier justeringer i prosjektet. Dette skjer ofte etter dialog med oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor.

Sekretariatet legger til grunn at praksisen fortsetter.

Rapportering fra regnskapsrevisor

Formen for rapportering

Følgende er beskrevet i punktets fjerde avsnitt:

Regnskapsrevisjonen rapporteres slik til kontrollutvalget:

1. Presentasjon av revisjonsstrategi
2. Oppsummering av årets revisjon
3. Revisjonsberetning
4. Nummererte brev (se nedenfor)
5. Skriftlig uttalelse om forenklet etterlevelseskontroll

Vi legger vekt på å ha en god dialog med kontrollutvalget.

Punktene 3, 4 og 5 vil etter lov og etablert praksis skje i form av **skriftlige rapporter**inger til utvalget.

Punkt 1 og 2 vil normalt skje muntlig, med tilhørende presentasjoner for kontrollutvalget. Revisors presentasjoner i kontrollutvalgets møter vil være en del av saksdokumenter til møtene og det **forutsettes at presentasjonene sendes uoppfordret** til sekretariatet i forkant av møtet.

Rapportering fra interimfasen.

Rapportering fra revisor i «interimfasen» mangler i oversikten fra revisor. Interimfasen er perioden mellom inngangen til nytt revisjonsår og avslutning av revisjonen. Rapportering fra interimfasen har tidligere vært praktisert i flere kommuner. **Sekretariatet legger til grunn at denne rapporteringen fortsatt ivaretas når det finnes formålstjenlig og at presentasjoner sendes kontrollutvalget/sekretariatet.**

Forenklet etterlevelseskontroll – risiko- og vesentlighetsvurdering

Bestemmelsen om forenklet etterlevelseskontroll fremgår av kommunelovens § 24-9. Det fremgår her at revisor skal basere sin kontroll på en risiko- og vesentlighetsvurdering, som skal legges fram for kontrollutvalget. Denne rapporteringen mangler i revisors oversikt og **vi legger til grunn at slik rapportering vil skje.** Rapporteringen kan være muntlig, men skal minimum være ledsaget av en **presentasjon som viser revisors vurderinger. Også denne presentasjonen oversendes sekretariatet.**

Kopi av vesentlig korrespondanse

I punktet som omhandler rapportering og dialog er det ikke presisert at kontrollutvalget sendes kopi av vesentlig korrespondanse med administrasjonen vedrørende intern kontroll, regnskap eller annet. **Sekretariatet legger til grunn at vesentlig korrespondanse sendes i kopi til kontrollutvalget.**

Fremmøte via Teams, eller lignende

Revisor har en alminnelig *møterett* i kontrollutvalgets møter, men ikke noen alminnelig *møteplikt*. **Det forutsettes imidlertid som den klare hovedregel at revisor møter i saker som rapporteres fra revisjonen.**

Kontrollutvalgets møter gjennomføres som hovedregel ved fysisk fremmøte. Revisorene sitter imidlertid spredt og med lange reiseavstander. Det vil i enkelte tilfeller kunne fremstå (uforholdsmessig) ressurskrevende for revisor å møte fysisk, særlig dersom saken er mindre og kurant. Det kan også foreligge møtekollisjon, eller annet, som gjør det byrdefullt for revisor å kunne møte fysisk på den fastsatte møtedatoen. Sekretariatet legger til grunn at revisor i slike tilfeller *kan* møte via Teams, eller lignende, **men dette må avtales med sekretariatet i forkant.**

5. Oppsummering og forslag til vedtak:

Det kan tenkes at ovennevnte merknader er ivaretatt av revisor uten at det uttrykkelig er nevnt i brevet. Imidlertid finner sekretariatet grunn for å presisere hvilke forventninger kontrollutvalget har til oppdraget slik at kontrollutvalget og revisor har felles forståelse.

I forslag til innstilling til vedtak foreslås at kontrollutvalget gir sin tilslutning til vilkårene i engasjementsbrevet, men med de presiseringer som fremkommer i dette saksfremlegget.

Harstad, 27.11.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

Til kontrollutvalget i Harstad kommune

Deres ref:

Vår ref:

576

Saksbehandler:

Björg-Karin Steinhaug

bkks@komrevnord.no

Telefon:

77 04 14 12

Dato:

3.11.2023

ENGASJEMENTSBREV – Harstad kommune

1. Innledning

KomRev NORD IKS har siden oppstarten i 2004 levert revisjonstjenester til Harstad kommune. Revisjonen består av regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og annen kontroll som er bestemt i lov eller i medhold av lov og andre uttalelser og kontrollhandlinger, og omfatter revisjonen av kommuneregnskapet, årsregnskapene for kommunale foretak og konsolidert årsregnskap.

Med utgangspunkt i de revisjonsbestemmelsene som gjelder for kommuner og fylkeskommuner, herunder standarder for god kommunal revisjonsskikk, vil vi i dette brevet beskrive vår forståelse av revisjonsoppdraget, slik at utvalget får en oppfatning av rollefordeling og hva som kan forventes av oss.

De økonomiske forhold mellom revisjonen og kontrollutvalget som oppdragsgiver er behandlet i en egen avtale.¹

2. Revisjonen – formål og innhold

Revisor skal utføre regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og annen kontroll som er bestemt i lov eller i medhold av lov, jf. kommuneloven § 24-2. Revisjon av kommunal og fylkeskommunal virksomhet skal skje i henhold til god kommunal revisjonsskikk.

Vi vil gjennomføre og rapportere resultatene av vår revisjon i henhold til god kommunal revisjonsskikk, som er en rettslig standard. Innholdet i dette begrepet er normert av kommunelovens bestemmelser om revisjon, tilhørende forskrifter og etablerte og anerkjente standarder på området. Som medlem av NKRF – kontroll og revisjon i kommunene er vi underlagt jevnlike eksterne kvalitetskontroller.

Revisor har plikt til løpende å foreta en vurdering av egen uavhengighet. Oppdragsansvarlig revisor skal hvert år avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget i samsvar med forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 19.

Ledelsenes ansvar

I henhold til kommuneloven er kommunedirektøren ansvarlig for at kommunens interne kontroll sikrer at lover og forskrifter følges, herunder at økonomiforvaltningen er ordnet på en betryggende måte. Det er også kommunedirektørens ansvar å utarbeide og fremme kommunens årsberetning og avlegge årsregnskapet i samsvar med bestemmelsene i kommuneloven, forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv. og god kommunal regnskapsskikk.

¹ Det er inngått avtale om revisjonstjenester mellom Harstad kommune og KomRev NORD IKS. Harstad kommune er eier av KomRev NORD IKS

Kommunens ledelse har også ansvaret for at vi som revisor har ubegrenset tilgang til registrerte opplysninger, dokumentasjon og annen informasjon vi finner nødvendig for å kunne utføre vårt arbeid, herunder korrespondanse, kontrakter, protokoller mv. Dette inkluderer også tilgang til systembeskrivelser og nødvendig veiledning.

Kommunestyret og kontrollutvalgets ansvar

Kommunestyret er kommunens øverste organ, og har det øverste ansvaret for å kontrollere den kommunale forvaltning. Kommunestyret velger selv et kontrollutvalg til å forestå løpende kontroll med den kommunale forvaltning på sine vegne. Kontrollutvalget skal påse at kommunens regnskap blir forsvarlig revidert. Videre skal kontrollutvalget påse at det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens virksomhet og av selskaper kommunen har eierinteresser i. Kontrollutvalget skal også påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper (eierskapskontroll).

Forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak, kommuneloven § 23-3.

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring, jf. kommuneloven § 23-4.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide planer som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller. Planene skal baseres på en risikovurdering av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, virksomheten i kommunens eller fylkeskommunens selskaper og av kommunens eierskap. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll.

Planene skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegerer til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen. Kontrollutvalget bestiller forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller basert på plan vedtatt av kommunestyret.

Innenfor forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll er det NKRF som er det standardsettende organ. Grunnlaget og bakgrunnen for den enkelte forvaltningsrevisjon/eierskapskontroll vil være beskrevet ved planlegging og rapportering av hvert oppdrag, slik at denne oppgaven ikke blir beskrevet ytterligere i dette brevet. Se for øvrig nærmere om rapportering under eget avsnitt.

Oppdragsansvarlige forvaltningsrevisorer i KomRev NORD IKS er Margrete Mjølhus Kleiven og Knut Teppan Vik.

Regnskapsrevisjon

Årsregnskapet og de aktuelle delene av årsberetningen

I regnskapsrevisjonen er vår hovedoppgave å kontrollere om årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon og å avgi en uavhengig uttalelse (revisjonsberetning) om at revisor har betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon og at det er avgitt i samsvar med lov og forskrifter. I tillegg kontrollerer vi om den revisjonspliktiges ledelse har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger.

Vi kontrollerer om årsberetningen inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever, og om opplysningene om økonomi i årsberetningen stemmer overens med årsregnskapet. Vi ser også etter om årsberetningen gir dekkende opplysninger om vesentlige beløpsmessige avvik fra årsbudsjettet og om

vesentlige avvik fra kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene er dekkende beskrevet i årsberetningen.

Årsregnskapet, herunder konsolidert årsregnskap, skal iht. kommuneloven § 14-6 være avlagt av kommunedirektøren innen 22. februar i året etter regnskapsåret. Årsberetningen skal avgis senest 31. mars.

Videre er det vår oppgave å se etter at kommunen har ordnet den økonomiske internkontrollen på en betryggende måte og med forsvarlig kontroll.

Revisjonens utførelse og forholdet til intern kontroll

God kommunal revisjonsskikk innebærer blant annet at vi kontrollerer utvalgte deler av materialet som underbygger informasjonen i årsregnskapet, foretar analytiske vurderinger og andre revisjonshandlinger som vi etter forholdene finner hensiktsmessige.

På grunn av en revisjons iboende begrensninger, sammen med den interne kontrollens iboende begrensninger, er det alltid risiko for at ikke all vesentlig feilinformasjon i regnskapet avdekkes, selv om revisjonen er planlagt og utført i samsvar med god kommunal revisjonsskikk, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Ved vår risikovurdering vurderer vi de interne kontrollene som er relevant for kommunens eller enhetens utarbeidelse av årsregnskapet med det formål å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige ut fra omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for effektiviteten av enhetens interne kontroll.

Generelt vil en effektiv intern kontroll redusere risikoen for at misligheter og feil vil oppstå uten å bli avdekket, men vil aldri kunne eliminere denne risikoen. Omfanget av vårt revisjonsarbeid påvirkes av kvaliteten på, og effektiviteten av kommunens interne kontroll, samt regnskaps- og rapporteringsrutiner. Vi vil rapportere skriftlig om eventuelle vesentlige mangler i den interne kontrollen som vi har identifisert under revisjonen, se nærmere om dette under avsnittet rapportering.

Registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger

Når vi konkluderer om registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger i revisjonsberetningen, vil revisjonen være utført i samsvar med den internasjonale standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller begrenset revisjon av historisk finansiell informasjon». De valgte kontrollhandlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for vesentlige mangler.

Ved vurderingen av ledelsens plikter med hensyn til registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, innhenter revisor informasjon om kommunens interne rutiner for å vurdere samsvaret med lov, forskrift og god bokføringsskikk, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av kommunens interne kontroll.

Forenklet etterlevelseskontroll med økonomiforvaltningen

I samsvar med kommuneloven § 24-9 er det vår oppgave å se etter om kommunens økonomiforvaltning i hovedsak foregår i samsvar med bestemmelser og vedtak. Kontrollen skal i utgangspunktet gjennomføres med begrensede ressurser og baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering som legges fram for kontrollutvalget. Resultatet av kontrollen rapporteres i en skriftlig uttalelse til kontrollutvalget som avgis senest 30. juni.

Kontrollen utføres i samsvar med standarden RSK 301 «Forenklet etterlevelseskontroll med økonomiforvaltningen». Standarden krever at vi etterlever etiske krav, planlegger og gjennomfører vårt arbeid for å oppnå moderat sikkerhet i uttalelsen om etterlevelse på det området som velges for kontroll.

Moderat sikkert innebærer en lavere sikkerhet enn betryggende sikkerhet, men skal gi brukerne en klart økt tillit til informasjonen eller forholdet som er kontrollert. Vi gjennomfører handlinger som forespørsler, inspeksjon av dokumenter og analytiske handlinger for å oppnå moderat sikkerhet. I uttalelsen gir vi uttrykk for om vi har blitt oppmerksomme på forhold som gir grunn til å tro at økonomiforvaltningen på det aktuelle området ikke følger sentrale bestemmelser og vedtak.

Misligheter

Revisor bidrar gjennom revisjonen til å forebygge og avdekke misligheter og feil. Hvis revisor avdekker eller på annen måte blir kjent med misligheter, skal revisor straks melde fra om det til kontrollutvalget i nummerert brev, dette fremkommer i kommuneloven § 24-7.

Når saksforholdet er nærmere klarlagt, skal revisor sende nytt brev til kontrollutvalget. Revisor skal sende kopi av brevet til kommunedirektøren.

Andre bekreftelser enn revisjonsberetningen som inngår i oppdraget

Vi vil avgi følgende revisorbekreftelser mv. i samsvar med lov og god kommunal revisjonsskikk:

- Underskrift på kontrolloppstilling over bokførte og innberettede beløp (skatteforvaltningsforskriften § 7-2-11).
- Kompensasjonsmelding for merverdiavgift
- Bekreftelser på prosjektregnskap o.l. i henhold til ISA 805
- Uttalelse om kommunens dokumentasjon for låneopptak, jf. kommuneloven § 14-14
- Kommunens rapportering av antall personer med psykisk utviklingshemming
- Refusjonskrav for utgifter til særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester
- Andre revisjonsbekreftelser etter forespørsel fra kommunen

Oppdragsansvarlig revisor og kontaktrevisor

Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor er Inge Johannessen, og kontaktrevisor er Bjørg-Karin Steinhaug. Eventuelt skifte av oppdragsansvarlig revisor og kontaktrevisor vil bli varslet skriftlig til kontrollutvalget.

3. Innsynsrett og taushetsplikt

Revisor kan kreve enhver opplysning, redegjørelse eller ethvert dokument hos kommunen og foreta de undersøkelser som revisor finner nødvendige for å gjennomføre oppgavene.

Både oppdragsansvarlig revisor og revisjonsmedarbeiderne har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13e. Dette følger av kommunelovens § 24-2 femte ledd. Det er gjort unntak fra taushetsplikten for rapportering av mulige straffbare handlinger, herunder ivaretagelse av rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven. Taushetsplikten gjelder ubegrenset i tid, også etter at oppdraget er avsluttet.

Taushetsplikten er dog ikke til hinder for at kontrollutvalget får den informasjon om resultater av revisjonen som er nødvendige.

Våre leverandører av IKT-tjenester og -programvare får tilgang til fortrolig informasjon når det er nødvendig i forbindelse med drift av og endringer i våre informasjonssystemer. Vi har ansvar for å ha et forsvarlig system for informasjonssikring. Dette omfatter også våre leverandører av IKT-tjenester.

4. Personvern

For å gjennomføre revisjonen og andre oppdrag under dette engasjementsbrevet, vil vi behandle personopplysninger slik det er beskrevet i vår personvernerklæring. Personvernerklæringen er tilgjengelig på vår hjemmeside. Vi er behandlingsansvarlig etter personvernreglene for de personopplysningene vi behandler i forbindelse med oppdraget og vi inngår derfor ikke en databehandleravtale.

5. Rapportering og dialog

Engasjementsbrev for revisjonsoppdraget utarbeides for hver valgperiode eller oftere dersom det er forhold som tilsier det.

Revisjonen utarbeider oppstartsbrev årlig i forbindelse med oppstart av regnskapsrevisjonen og ved oppstart av det enkelte forvaltningsrevisjonsprosjektet og eierskapskontrollen. Oppstartbrevene sendes administrasjonen.

Revisjonen rapporterer forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller til kontrollutvalget i egne rapporter.

Regnskapsrevisjonen rapporteres slik til kontrollutvalget:

1. Presentasjon av revisjonsstrategi
2. Oppsummering av årets revisjon og revisjonsresultater
3. Revisjonsberetning
4. Nummererte brev (se nedenfor)
5. Skriftlig uttalelse om forenklet etterlevelseskontroll

Vi legger vekt på å ha en god dialog med kontrollutvalget.

Nummererte brev

Vi kan gjennom regnskapsrevisjonen finne forhold som ikke blir påpekt i revisjonsberetningen, men vi finner det nødvendig å påpeke i nummerert brev. Slike nummererte brev vil bli sendt til kontrollutvalget med kopi til kommunedirektøren. Kontrollutvalget har et ansvar for å påse at forhold som er påpekt av revisor blir fulgt opp.

I henhold til kommuneloven § 24-7 skal revisor påpeke følgende forhold i nummererte brev:

- a. vesentlige feil som kan føre til at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon
- b. vesentlige mangler ved registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger
- c. vesentlige mangler ved den økonomiske internkontrollen
- d. manglende eller mangelfull redegjørelse i årsberetningen for vesentlige budsjettavvik
- e. enhver mislighet
- f. hvorfor han eller hun ikke har skrevet under på oppgaver som kommunen eller fylkeskommunen skal sende til offentlige myndigheter, og som revisor etter lov eller forskrift skal bekrefte
- g. hvorfor han eller hun sier fra seg revisjonsoppdraget.

Revisor skal årlig gi en skriftlig oppsummering til kontrollutvalget om forhold som er tatt opp i nummererte brev, men som ikke er rettet opp eller som ikke er tilstrekkelig fulgt opp.

Brev med påpekning av mindre vesentlige feil eller mangler vil bli sendt direkte til administrasjonen, med kopi til kontrollutvalget.

Uttalelser fra kommunens ledelse

I forbindelse med gjennomføring av våre oppdrag vil vi i henhold til god kommunal revisjonsskikk innhente en skriftlig uttalelse fra ledelsen om vi er gitt all informasjon som er nødvendig for oppdraget og om fullstendigheten og riktigheten av det forholdet som kontrolleres. Dette gjelder i alle tilfeller:

- I forbindelse med avslutningen av revisjonen av årsregnskapet. Denne uttalelsen inneholder også skriftlige uttalelser fra ledelsen om kjennskap til eller mistanke om misligheter mv.
- I forbindelse med avslutningen av forenklet etterlevelseskontroll av økonomiforvaltningen.

6. Avslutning

Vi håper innholdet i dette brevet samsvarer med kontrollutvalgets forståelse av revisors rolle og ansvarsområder, og vi ser frem til et godt og konstruktivt samarbeid. Hvis noe er uklart eller utvalget har spørsmål, er det bare å ta kontakt.

Med hilsen

Inge Johannessen
Oppdragsansvarlig revisor
KomRev NORD IKS

Kopi: Ordfører i Harstad kommune
Kommunedirektør i Harstad kommune

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 53/2023	Møtedato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

KOMREV NORDS ENGASJEMENTSBREV – HARSTAD HAVN KF

Innstilling til v e d t a k:

Kontrollutvalget gir sin tilslutning til engasjementsbrev av 3.11.2023 fra KomRev NORD med de merknader og presiseringer som fremkommer i dette saksfremlegg.

Saken gjelder:

Vedlegg til saken:

Brev av 3.11.2023 fra KomRev NORD

Saksutredning:

1. BAKGRUNN FOR SAKEN

Kommunale foretak skal være gjenstand for revisjon. Kontrollutvalget har et ansvar for å påse at revisor utfører sitt oppdrag på en betryggende måte, se kommunelovens § 23-2, 1. ledd, bokstav a. Dette er også kalt kontrollutvalget påseansvar overfor revisor.

Lovens krav er at revisjonen skal skje på en «betryggende måte». Med dette menes at revisjonen skjer i henhold til lov, forskrifter og revisjonsstandarder, som alle setter krav til hvordan revisor skal utføre sine oppgaver. I tillegg kommer det å påse at eventuelle forhold nevnt i revisors engasjementsbrev følges opp.

Formålet med et engasjementsbrev er å klargjøre vilkårene for oppdraget og kommunisere dette til kommunen. Engasjementsbrevet kan ikke innsnevre revisjonens pålagte oppgaver i forhold til lov, forskrift og standarder, men det kan avtales tilleggsoppgaver og gis nærmere informasjon om oppgavene, avtale hvordan det skal rapporteres, m.m. Brevet vil fungere som en avtale og vil bidra til å sikre en felles forståelse for arbeidsoppgaver og ansvarsdeling mellom kommunen og revisor. Avtalen kan gå ut over de forhold som er løst i regelverk og standarder. I engasjementsbrevet er det bl.a. et naturlig sted å ta opp og beskrive hvordan kommunikasjonen med revisjonen skal foregå, enten det er ved muntlige presentasjoner i kontrollutvalgets møter, rapporter eller brev til kontrollutvalget.

I kommunal sektor til valgperioden være et naturlig intervall for utsendelse av engasjementsbrev, dersom det ikke skjer endringer i løpet av perioden som tilsier annet.

Etter revisjonsstandarden ISA 210 punkt 10 skal revisor avgi et engasjementsbrev, som minimum skal omtale:

- Målet med og omfanget av revisjonen av regnskapet
- Revisors oppgaver og plikter
- Ledelsens ansvar
- Identifisering av det gjeldende rammeverket for finansiell rapportering for utarbeidelsen av regnskapet
- Henvisning til den forventede formen på og innholdet i eventuelle uttalelser som skal avgis av revisor, og
- En erklæring om at det kan foreligge omstendigheter hvor en uttalelse kan avvike fra forventet form og innhold.

Engasjementsbrevet for revisjon av kommuner sendes kontrollutvalget. Dette er i tråd med anbefaling fra FKT¹ og NKRF².

2. UTFØRELSE AV KONTROLLUTVALGETS PÅSE-ANSVAR

Engasjementsbrevet er en del av kontrollutvalgets påseansvar overfor revisor. Utvalget har i tidligere møte fått utdelt Forum for Kontroll og Tilsyns veileder for kontrollutvalgets påseansvar overfor regnskapsrevisor. I veilederen presenteres forhold og momenter som kontrollutvalget kan vurdere i forbindelse med påse-ansvaret. Veilederen presenterer påse-ansvaret i tre faser:

Engasjementsbrevet er en del av den siste fasen, men innholdet i engasjementsbrevet er relatert til flere faser i ivaretagelsen av påseansvaret overfor regnskapsrevisor.

3. ENGASJEMENTSBREV FRA KOMREV NORD

Kommunens valgte revisor er KomRev Nord IKS og vedlagt ligger engasjementsbrev datert 11.3.2023 fra KomRev NORD IKS.

4. SEKRETARIATETS VURDERING AV ENGASJEMENTSBREVET

Sekretariatet har i tillegg til FKTs veileder for kontrollutvalgets påse-ansvar, sett nærmere på anbefalinger som NKRF har gitt i informasjonsskriv 5/2023 sendt NKRFs medlemmer.

Sekretariatet har gjennomgått engasjementsbrevet og finner grunn til å kommentere og presisere noen av punktene som nevnes.

Kommentarene knytter seg til **engasjementsbrevets punkt 5 «Rapportering og dialog»**.

Rapportering fra forvaltningsrevisor.

Innledningsvis i punkt 5 i tredje avsnitt på side 5, sies det:

Revisjonen rapporterer forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller til kontrollutvalget i egne rapporter.

Det har vært praksis at revisor - underveis i revisjonsarbeidet - orienterer kontrollutvalget skriftlig i form av et notat om status i prosjektarbeidet, eller dersom prosjektarbeidet er forsinket, eller at det er andre forhold som tilsier justeringer i prosjektet. Dette skjer ofte etter dialog med oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor.

Sekretariatet legger til grunn at praksisen fortsetter.

Rapportering fra regnskapsrevisor

Formen for rapportering

Følgende er beskrevet i punktets fjerde avsnitt:

Regnskapsrevisjonen rapporteres slik til kontrollutvalget:

1. Presentasjon av revisjonsstrategi
2. Oppsummering av årets revisjon
3. Revisjonsberetning
4. Nummererte brev (se nedenfor)
5. Skriftlig uttalelse om forenklet etterlevelseskontroll

Vi legger vekt på å ha en god dialog med kontrollutvalget.

Punktene 3, 4 og 5 vil etter lov og etablert praksis skje i form av **skriftlige rapporter**inger til utvalget.

Punkt 1 og 2 vil normalt skje muntlig, med tilhørende presentasjoner for kontrollutvalget. Revisors presentasjoner i kontrollutvalgets møter vil være en del av saksdokumenter til møtene og det **forutsettes at presentasjonene sendes uoppfordret** til sekretariatet i forkant av møtet.

Kopi av vesentlig korrespondanse

I punktet som omhandler rapportering og dialog er det ikke presisert at kontrollutvalget sendes kopi av vesentlig korrespondanse med administrasjonen vedrørende intern kontroll, regnskap eller annet. **Sekretariatet legger til grunn at vesentlig korrespondanse sendes i kopi til kontrollutvalget.**

Fremmøte via Teams, eller lignende

Revisor har en alminnelig *møterett* i kontrollutvalgets møter, men ikke noen alminnelig *møteplikt*. **Det forutsettes imidlertid som den klare hovedregel at revisor møter i saker som rapporteres fra revisjonen.**

Kontrollutvalgets møter gjennomføres som hovedregel ved fysisk fremmøte. Revisorene sitter imidlertid spredt og med lange reiseavstander. Det vil i enkelte tilfeller kunne fremstå (uforholdsmessig) ressurskrevende for revisor å møte fysisk, særlig dersom saken er mindre og kurant. Det kan også foreligge møtekollisjon, eller annet, som gjør det byrdefullt for revisor å kunne møte fysisk på den fastsatte møtedatoen. Sekretariatet legger til grunn at revisor i slike tilfeller *kan* møte via Teams, eller lignende, **men dette må avtales med sekretariatet i forkant.**

5. Oppsummering og forslag til vedtak:

Det kan tenkes at ovennevnte merknader er ivaretatt av revisor uten at det uttrykkelig er nevnt i brevet. Imidlertid finner sekretariatet grunn for å presisere hvilke forventninger kontrollutvalget har til oppdraget slik at kontrollutvalget og revisor har felles forståelse.

I forslag til innstilling til vedtak foreslås at kontrollutvalget gir sin tilslutning til vilkårene i engasjementsbrevet, men med de presiseringer som fremkommer i dette saksfremlegget.

Harstad, 27.11.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

Til kontrollutvalget i Harstad kommune

Deres ref: Vår ref: Saksbehandler: Telefon: Dato:
                         87   Bjørg-Karin Steinhaug   77 04 14 12   3.11.2023
   bkks@komrevnord.no

ENGASJEMENTSBREV – HARSTAD HAVN KF

1. Innledning

KomRev NORD IKS har siden 1.1.2004 levert revisjonstjenester til Harstad Havn KF. Revisjonen består av regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og annen kontroll som er bestemt i lov eller i medhold av lov og andre uttalelser og kontrollhandlinger, og omfatter revisjonen av foretakets regnskap.

Med utgangspunkt i de revisjonsbestemmelsene som gjelder for kommunale foretak, herunder standarder for god kommunal revisjonsskikk, vil vi i dette brevet beskrive vår forståelse av revisjonsoppdraget, slik at utvalget får en oppfatning av rollefordeling og hva som kan forventes av oss.

De økonomiske forhold mellom revisjonen og kontrollutvalget som oppdragsgiver er behandlet i en egen avtale.¹

2. Revisjonen – formål og innhold

Revisor skal utføre regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og annen kontroll som er bestemt i lov eller i medhold av lov, jf. kommuneloven § 24-2. Revisjon av kommunal og fylkeskommunal virksomhet skal skje i henhold til god kommunal revisjonsskikk.

Vi vil gjennomføre og rapportere resultatene av vår revisjon i henhold til god kommunal revisjonsskikk, som er en rettslig standard. Innholdet i dette begrepet er normert av kommunelovens bestemmelser om revisjon, tilhørende forskrifter og etablerte og anerkjente standarder på området. Som medlem av NKRF – kontroll og revisjon i kommunene er vi underlagt jevnlike eksterne kvalitetskontroller.

Revisor har plikt til løpende å foreta en vurdering av egen uavhengighet. Oppdragsansvarlig revisor skal hvert år avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget i samsvar med forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 19.

Ledelses ansvar

I henhold til kommuneloven er daglig leder ansvarlig for at foretakets interne kontroll sikrer at lover og forskrifter følges, herunder at økonomiforvaltningen er ordnet på en betryggende måte. Det er styrets ansvar å utarbeide og fremme foretakets årsberetning og avlegge årsregnskapet i samsvar med bestemmelsene i kommuneloven, forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv. og god kommunal regnskapsskikk.

¹ Det er inngått avtale om revisjonstjenester mellom Harstad kommune og KomRev NORD IKS, i denne avtalen inngår revisjon av Harstad havn KF som faktureres via medgått tid. Harstad kommune er eier av KomRev NORD IKS.

Foretakets ledelse har også ansvaret for at vi som revisor har ubegrenset tilgang til registrerte opplysninger, dokumentasjon og annen informasjon vi finner nødvendig for å kunne utføre vårt arbeid, herunder korrespondanse, kontrakter, protokoller mv. Dette inkluderer også tilgang til systembeskrivelser og nødvendig veiledning.

Kommunestyret og kontrollutvalgets ansvar

Kommunestyret er foretakets øverste organ, og har det øverste ansvaret for å kontrollere den kommunale forvaltning. Kommunestyret velger selv et kontrollutvalg til å forestå løpende kontroll med den kommunale forvaltning på sine vegne. Kontrollutvalget skal påse at foretakets regnskap blir forsvarlig revidert. Videre skal kontrollutvalget påse at det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens virksomhet, herunder foretak, og av selskaper disse har eierinteresser i. Kontrollutvalget skal også påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper (eierskapskontroll). Slik eierskapskontroll kan også utføres i selskaper eid kommunale foretak.

Forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak, kommuneloven § 23-3.

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver foretakets eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring, jf. kommuneloven § 23-4.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert, utarbeide planer som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller. Planene skal baseres på en risikovurdering av kommunens virksomhet, virksomheten i kommunens selskaper og av kommunens eierskap. Kommunale foretak er samme juridiske enhet som kommunen. Virksomhetene i disse, og selskaper eid av foretak, inngår i denne risikovurderingen og kan bli gjenstand for forvaltningsrevisjon. Selskaper eid av kommunale foretak kan bli involvert ved eierskapskontroll. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll.

Planene skal vedtas av kommunestyret selv. Kommunestyret kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen. Kontrollutvalget bestiller forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller basert på plan vedtatt av kommunestyret.

Innenfor forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll er det NKRF som er det standardsettende organ. Grunnlaget og bakgrunnen for den enkelte forvaltningsrevisjon/eierskapskontroll vil være beskrevet ved planlegging og rapportering av hvert oppdrag, slik at denne oppgaven ikke blir beskrevet ytterligere i dette brevet. Se for øvrig nærmere om rapportering under eget avsnitt.

Oppdragsansvarlige forvaltningsrevisorer i KomRev NORD IKS er Margrete Mjølhus Kleiven og Knut Teppan Vik.

Regnskapsrevisjon

Årsregnskapet og de aktuelle delene av årsberetningen

I regnskapsrevisjonen er vår hovedoppgave å kontrollere om årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon og å avgi en uavhengig uttalelse (revisjonsberetning) om at revisor har betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon og at det er avgitt i samsvar med lov og forskrifter. I tillegg kontrollerer vi om den revisjonspliktiges ledelse har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger.

Vi kontrollerer om årsberetningen inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever, og om opplysningene om økonomi i årsberetningen stemmer overens med årsregnskapet. Vi ser også etter om årsberetningen gir dekkende opplysninger om vesentlige beløpsmessige avvik fra årsbudsjettet og om vesentlige avvik fra kommunestyrets premisser for bruken av bevilgningene er dekkende beskrevet i årsberetningen.

Kommunens konsoliderte årsregnskap, skal iht. kommuneloven § 14-6 være avlagt innen 22. februar i året etter regnskapsåret. Årsregnskap for foretak skal iht. kommunelovens § 9-8 avlegges av foretakets styre. Dette skal gjøres innen 22. februar, men likevel slik at kommunen får avlagt sitt konsoliderte årsregnskap innen samme frist. Årsberetningen skal avgis av foretakets styre senest 31. mars.

Videre er det vår oppgave å se etter at foretaket har ordnet den økonomiske internkontrollen på en betryggende måte og med forsvarlig kontroll.

Revisjonens utførelse og forholdet til intern kontroll

God kommunal revisjonsskikk innebærer blant annet at vi kontrollerer utvalgte deler av materialet som underbygger informasjonen i årsregnskapet, foretar analytiske vurderinger og andre revisjonshandlinger som vi etter forholdene finner hensiktsmessige.

På grunn av en revisjons iboende begrensninger, sammen med den interne kontrollens iboende begrensninger, er det alltid risiko for at ikke all vesentlig feilinformasjon i regnskapet avdekkes, selv om revisjonen er planlagt og utført i samsvar med god kommunal revisjonsskikk, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Ved vår risikovurdering vurderer vi de interne kontrollene som er relevant for foretakets utarbeidelse av årsregnskapet med det formål å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige ut fra omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for effektiviteten av enhetens interne kontroll.

Generelt vil en effektiv intern kontroll redusere risikoen for at misligheter og feil vil oppstå uten å bli avdekket, men vil aldri kunne eliminere denne risikoen. Omfanget av vårt revisjonsarbeid påvirkes av kvaliteten på, og effektiviteten av foretakets interne kontroll, samt regnskaps- og rapporteringsrutiner. Vi vil rapportere skriftlig om eventuelle vesentlige mangler i den interne kontrollen som vi har identifisert under revisjonen, se nærmere om dette under avsnittet rapportering.

Registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger

Når vi konkluderer om registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger i revisjonsberetningen, vil revisjonen være utført i samsvar med den internasjonale standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller begrenset revisjon av historisk finansiell informasjon». De valgte kontrollhandlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for vesentlige mangler.

Ved vurderingen av ledelsens plikter med hensyn til registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, innhenter revisor informasjon om foretakets interne rutiner for å vurdere samsvaret med lov, forskrift og god bokføringsskikk, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av foretakets interne kontroll.

Forenklet etterlevelseskontroll med økonomiforvaltningen

I samsvar med kommuneloven § 24-9 er det vår oppgave å se etter om kommunens, herunder foretakets, økonomiforvaltning i hovedsak foregår i samsvar med bestemmelser og vedtak. Kontrollen skal i utgangspunktet gjennomføres med begrensede ressurser og baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering som legges fram for kontrollutvalget. Resultatet av kontrollen rapporteres i en skriftlig uttalelse til kontrollutvalget som avgis senest 30. juni.

Kontrollen utføres i samsvar med standarden RSK 301 «Forenklet etterlevelseskontroll med økonomiforvaltningen». Standarden krever at vi etterlever etiske krav, planlegger og gjennomfører vårt arbeid for å oppnå moderat sikkerhet i uttalelsen om etterlevelse på det området som velges for kontroll.

Moderat sikkert innebærer en lavere sikkerhet enn betryggende sikkerhet, men skal gi brukerne en klart økt tillit til informasjonen eller forholdet som er kontrollert. Vi gjennomfører handlinger som forespørsler, inspeksjon av dokumenter og analytiske handlinger for å oppnå moderat sikkerhet. I uttalelsen gir vi uttrykk for om vi har blitt oppmerksomme på forhold som gir grunn til å tro at økonomiforvaltningen på det aktuelle området ikke følger sentrale bestemmelser og vedtak.

Misligheter

Revisor bidrar gjennom revisjonen til å forebygge og avdekke misligheter og feil. Hvis revisor avdekker eller på annen måte blir kjent med misligheter, skal revisor straks melde fra om det til kontrollutvalget i nummerert brev, dette fremkommer i kommuneloven § 24-7.

Når saksforholdet er nærmere klarlagt, skal revisor sende nytt brev til kontrollutvalget. Revisor skal sende kopi av brevet til styret.

Andre bekreftelser enn revisjonsberetningen som inngår i oppdraget

Vi vil avgi følgende revisorbekreftelser mv. i samsvar med lov og god kommunal revisjonsskikk:

- Underskrift på kontrolloppstilling over bokførte og innberettede beløp (skatteforvaltningsforskriften § 7-2-11).
- Bekreftelser på prosjektrekskap o.l. i henhold til ISA 805
- Andre revisjonsbekreftelser etter forespørsel fra foretaket

Oppdragsansvarlig revisor og kontaktrevisor

Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor er Inge Johannessen, og kontaktrevisor er Bjørg-Karin Steinhaug.

Eventuelt skifte av oppdragsansvarlig revisor og kontaktrevisor vil bli varslet skriftlig til kontrollutvalget.

3. Innsynsrett og taushetsplikt

Revisor kan kreve enhver opplysning, redegjørelse eller ethvert dokument hos foretaket og foreta de undersøkelser som revisor finner nødvendige for å gjennomføre oppgavene.

Både oppdragsansvarlig revisor og revisjonsmedarbeiderne har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13e. Dette følger av kommunelovens § 24-2 femte ledd. Det er gjort unntak fra taushetsplikten for rapportering av mulige straffbare handlinger, herunder ivaretagelse av rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven. Taushetsplikten gjelder ubegrenset i tid, også etter at oppdraget er avsluttet.

Taushetsplikten er dog ikke til hinder for at kontrollutvalget får den informasjon om resultater av revisjonen som er nødvendige.

Våre leverandører av IKT-tjenester og -programvare får tilgang til fortrolig informasjon når det er nødvendig i forbindelse med drift av og endringer i våre informasjonssystemer. Vi har ansvar for å ha et forsvarlig system for informasjonssikring. Dette omfatter også våre leverandører av IKT-tjenester.

4. Personvern

For å gjennomføre revisjonen og andre oppdrag under dette engasjementsbrevet, vil vi behandle personopplysninger slik det er beskrevet i vår personvernerklæring. Personvernerklæringen er tilgjengelig på vår hjemmeside. Vi er behandlingsansvarlig etter personvernreglene for de personopplysningene vi behandler i forbindelse med oppdraget og vi inngår derfor ikke en databehandleravtale.

5. Rapportering og dialog

Engasjementsbrev for revisjonsoppdraget utarbeides for hver valgperiode eller oftere dersom det er forhold som tilsier det.

Revisjonen utarbeider oppstartsbrev årlig i forbindelse med oppstart av regnskapsrevisjonen og ved oppstart av det enkelte forvaltningsrevisjonsprosjektet og eierskapskontrollen. Oppstartsbrevene sendes ledelsen.

Revisjonen rapporterer forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller til kontrollutvalget i egne rapporter.

Regnskapsrevisjonen rapporteres slik til kontrollutvalget:

1. Presentasjon av revisjonsstrategi på høsten for nytt revisjonsår
2. Oppsummering av årets revisjon og revisjonsresultater ved avslutning av revisjonen
3. Revisjonsberetning
4. Nummererte brev (se nedenfor)
5. Skriftlig uttalelse om forenklet etterlevelseskontroll

Vi legger vekt på å ha en god dialog med kontrollutvalget.

Nummererte brev

Vi kan gjennom regnskapsrevisjonen finne forhold som ikke blir påpekt i revisjonsberetningen, men vi finner det nødvendig å påpeke i nummerert brev. Slike nummererte brev vil bli sendt til kontrollutvalget med kopi til daglig leder og styret. Kontrollutvalget har et ansvar for å påse at forhold som er påpekt av revisor blir fulgt opp.

I henhold til kommuneloven § 24-7 skal revisor påpeke følgende forhold i nummererte brev:

- a. vesentlige feil som kan føre til at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon
- b. vesentlige mangler ved registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger
- c. vesentlige mangler ved den økonomiske internkontrollen
- d. manglende eller mangelfull redegjørelse i årsberetningen for vesentlige budsjettavvik
- e. enhver mislighet
- f. hvorfor han eller hun ikke har skrevet under på oppgaver som kommunen eller fylkeskommunen skal sende til offentlige myndigheter, og som revisor etter lov eller forskrift skal bekrefte
- g. hvorfor han eller hun sier fra seg revisjonsoppdraget.

Revisor skal årlig gi en skriftlig oppsummering til kontrollutvalget om forhold som er tatt opp i nummererte brev, men som ikke er rettet opp eller som ikke er tilstrekkelig fulgt opp.

Brev med påpekning av mindre vesentlige feil eller mangler vil bli sendt direkte til foretaket, med kopi til kontrollutvalget.

Uttalelser fra foretakets ledelse

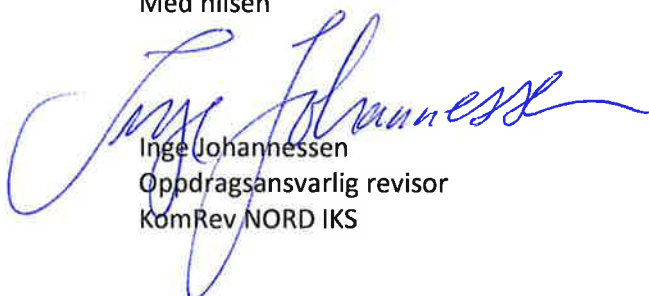
I forbindelse med gjennomføring av våre oppdrag vil vi i henhold til god kommunal revisjonsskikk innhente en skriftlig uttalelse fra ledelsen om vi er gitt all informasjon som er nødvendig for oppdraget og om fullstendigheten og riktigheten av det forholdet som kontrolleres. Dette gjelder i alle tilfeller:

- I forbindelse med avslutningen av revisjonen av årsregnskapet. Denne uttalelsen inneholder også skriftlige uttalelser fra ledelsen om kjennskap til eller mistanke om misligheter mv.
- I forbindelse med avslutningen av forenklet etterlevelseskontroll av økonomiforvaltningen.

6. Avslutning

Vi håper innholdet i dette brevet samsvarer med kontrollutvalgets forståelse av revisors rolle og ansvarsområder, og vi ser frem til et godt og konstruktivt samarbeid. Hvis noe er uklart eller utvalget har spørsmål, er det bare å ta kontakt.

Med hilsen

Inge Johannessen
Oppdragsansvarlig revisor
KomRev NORD IKS

Kopi: Styret i Harstad Havn KF
Daglig leder i Harstad Havn KF

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 54/2023	Møtedato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

**ATTESTASJONSUTTALELSE FRA REVISOR – FORENKLET
ETTERLEVELSESKONTROLL AV ØKONOMIFORVALTNINGEN 2022 – SVAR
FRA KOMMUNEDIREKTØREN**

Innstilling til vedtak:

Kontrollutvalget tar kommunedirektørens svar i notat (udatert) til orientering.

Saken gjelder:

Oppfølging av revisors attestasjonsuttalelse

Vedlegg til saken:

Notat fra kommunedirektøren (udatert)

Saksutredning:

1. Innledning/bakgrunn

Kontrollutvalget fattet følgende vedtak i møte 2.5.2023 under behandlingen av sak 26/23:

1. Kontrollutvalget tar revisors attestasjonsuttalelse datert 19.4.2023 til orientering.
2. Kontrollutvalget ber om en tilbakemelding fra kommunedirektøren på revisors merknad i attestasjonsuttalelsen av 19.4.2023. Svarfrist 2. juni 2023.

I ny kommunelov ble regnskapsrevisors mandat utvidet med ny regel om «forenklet etterlevelseskontroll». Dette skal være en fast kontroll av de delene av økonomiforvaltningen som ikke nødvendigvis blir kontrollert under den finansielle revisjonen. Kontrollen skal være en kontroll av økonomiforvaltningen i *forlengelsen* av den finansielle revisjonen og skal som utgangspunkt rette seg mot de delene av økonomiforvaltningen som revisor ikke har gjennomgått ved sin finansielle revisjon.

Formålet med kontrollen er å bidra til å forebygge og avdekke alvorlige feil og mangler i den sentrale økonomiforvaltningen i kommunen. Dette vil styrke grunnlaget for at kontrollutvalget kan ivareta sitt ansvar for å føre kontroll med at økonomiforvaltningen i kommunen foregår i samsvar med bestemmelser og vedtak, jf. bestemmelsen i kommunelovens § 23-2, første ledd, bokstav b.

Bestemmelsen om forenklet etterlevelsesk kontroll har blitt nedfelt i kommunelovens § 24-9 som sier:

«Regnskapsrevisor skal se etter om kommunens eller fylkeskommunens økonomiforvaltning i hovedsak foregår i samsvar med bestemmelser og vedtak.

Revisor skal basere oppgaven på en risiko- og vesentlighetsvurdering, som skal legges fram for kontrollutvalget. Revisor skal innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om det foreligger brudd på lover, forskrifter eller vedtak, der bruddet er av vesentlig betydning for økonomiforvaltningen.

Revisor skal senest 30. juni avgi en skriftlig uttalelse til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren, om resultatet av kontrollen.»

Som det fremgår av bestemmelsen innebærer oppgaven at revisor skal se etter om kommunens økonomiforvaltning «i hovedsak» foregår i samsvar med lover og forskrifter og vedtak. For det første må dette forstås slik at kontrollen rettes mot sentrale deler av økonomiforvaltningen, det vil si hvor feil og mangler vil kunne få vesentlige økonomiske konsekvenser, eller ha stor betydning for tilliten til kommunens økonomiforvaltning. For det andre må dette forstås slik at kontrollen som utgangspunkt rettes mot om grunnleggende og overordnede krav til økonomiforvaltningen etterleves.

Utvidelsen av revisors oppgave må ses på bakgrunn av begrensede økonomiske rammer, og kontrollen skal derfor være forenklet og skal kunne utføres ved hjelp av enkle kontrollhandlinger. Det er ikke et krav om at revisor skal kunne bekrefte at økonomiforvaltningen *uten unntak* foregår i samsvar med lover og forskrifter mv. Det kreves derfor ikke at revisor skal foreta kontroll av alle detaljer på et område eller i en sak.

Kontrollen baserer seg på en «risiko- og vesentlighetsvurdering». I dette ligger det en vurdering opp mot de sentrale områdene innenfor kommunens økonomiforvaltning, og kontrollen må rettes mot områder der risikoen for vesentlige feil og mangler er størst. Hvilke kontrollhandlinger som skal utføres og hvor langt kontrollhandlingene skal gå for å avdekke eventuell manglende etterlevelse, må bygge på risiko- og vesentlighetsvurderingen og det som ellers vil følge av god kommunal revisjonsskikk.

Innholdet i revisors rapportering vil være avgjørende for om det medfører behov for oppfølging fra kontrollutvalgets side av forhold som omhandles i rapporten, herunder om det er aktuelt å bestille forvaltningsrevisjoner eller andre undersøkelser.

Kontrollutvalgsforskriftens § 3 tredje ledd har slik bestemmelse.

Kontrollutvalget skal påse at regnskapsrevisorens påpekinger etter kommunelovens § 24-7 til § 24-9 blir rettet eller fulgt opp. Hvis påpekingene ikke blir rettet eller fulgt opp, skal kontrollutvalget rapportere det til kommunestyret eller fylkestinget.

2. Den gjennomførte kontrollen - rapportering fra revisor

Kontrollutvalget ble i møtet 7.11.2022 orientering om risiko- og vesentlighetsvurderinger tilknyttet til kontrollen av kommunens økonomiforvaltning for 2022, jfr. sak 39/2022. Revisor

har etter en samlet vurdering valgt prosjektoppfølgning (investeringsprosjekter) som område for forenklet etterlevelsesk kontroll for 2022.

Revisor har avgitt skriftlig rapport i form av attestasjonsuttalelse. Denne følger vedlagt saken til kontrollutvalget.

Revisor har kontrollert Harstad kommunes rutiner og praksis for følgende problemstillinger:

1. Hvordan sikrer Harstad kommune at betaling av inngående fakturaer på investeringsprosjekter er betalinger som gjøres i tråd med opprinnelig anbud, samt entreprenørens rett til fakturering for prisstigning?
2. Hvordan sikrer Harstad kommune at eventuelle betalinger av inngående fakturaer initiert av endringsmeldinger kun omfatter godkjente endringsmeldinger, og til avtalt pris?
3. Hvordan sørger Harstad kommune for at eventuelle anskaffelser utenom hovedentreprenør skjer iht. avtale og til avtalt pris?
4. Hvordan sikrer Harstad kommune at overlevert prosjekt er i samsvar med den samlede bestillingen?

Revisor har kontrollert perioden fra 1. januar 2022 til 10. august 2022 og kontrollen omfatter følgende to investeringsprosjekt:

1. 14212 – Ressurssenter Seljestad u.skole
2. 154116 – Avløp: FornyngVA Parken III

Kriterier er hentet fra kommunens reglement for rekvirering, kontering, attestasjon og anvisning som var gyldig fra 16.6.2016.

Fra rapporten hitsettes:

Basert på de utførte handlingene og innhentede bevis er vi ikke blitt oppmerksomme på noe som gir oss grunn til å tro at Harstad kommune, for de kontrollerte prosjekter, ikke i det alt vesentlige gjennomfører kontroller som sikrer tilstrekkelige kontroller av inngående faktura og overlevert prosjekt.

Våre kontroller viser imidlertid at det ikke er utarbeidet en felles prosedyrebeskrivelse for hvordan kontroller av kommunens prosjekter skal gjennomføres noe som gjør at vi må anta at det kan være forskjeller i hvordan disse gjennomføres. Det kan derfor, etter vår vurdering, argumenteres for at det kan være hensiktsmessig å utarbeide felles kontrollpunkter som alle prosjektledere bør innta i sin kontroll.

3. Kommunedirektørens svar

Kommunedirektøren har svart ved notat (udatert) oversendt ved e-post 18.9.2023:

«Kommunedirektøren tar til etterretning at revisjonen finner at kommunen i det all vesentlige gjennomfører kontroller som sikrer tilstrekkelige kontroller av inngående faktura og overlevert prosjekt.

Kommunedirektøren tar til etterretning at revisjonen mener at det kan være hensiktsmessig å utarbeide felles kontrollpunkter som alle prosjektledere bør innta i sin kontroll.

Kommunedirektøren vil ta initiativ til at de to berørte enhetene vurderer å utarbeide slike felles kontrollpunkter med støtte fra Økonomitjenesten.»

4. Sekretariatets vurdering

Sekretariatets vurdering er at kommunedirektørens svar er lite konkret med hensyn til hvilket resultat som kan forventes. Når det gjelder eventuell videre oppfølging må det imidlertid tas i betraktning at det ikke er påvist noe brudd på regelverk eller rutiner og at revisors anbefaling er basert på en hensiktsmessighetsbetraktning. Kommunedirektøren kan ikke pålegges å følge opp revisors anbefaling. Innstilling til vedtak er utformet i henhold til dette.

Harstad, 28.11.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

Fra: [John Gabrielsen Rørnes](#)
Til: [Tage Karlsen](#)
Emne: Forenklet etterlevelseskontroll Harstad kommune 2022 - Kommunedirektørens tilbakemelding
Dato: mandag 18. september 2023 10:55:28
Vedlegg: [Forenklet etterlevelseskontroll 2022_svar_til_kontrollutvalget.docx](#)

Hei

På vegne av kommunedirektøren oversendes svar vedrørende forenklet etterlevelseskontroll 2022.

John G. Rørnes
Økonomisjef
Harstad kommune | Hársttáid suohkan
Mob: 913 15 348
john.rornes@harstad.kommune.no
www.harstad.kommune.no

Følg oss i sosiale medier:

www.facebook.com/harstadkommune
www.twitter.com/harstadkommune

Fra: Tage Karlsen <tage@k-sek.no>
Sendt: torsdag 31. august 2023 13:07
Til: John Gabrielsen Rørnes <John.Rornes@harstad.kommune.no>
Kopi: Jan-Dag Stenhaug <Jan-Dag.Stenhaug@harstad.kommune.no>; Svein Arne Johansen <Svein.Johansen@harstad.kommune.no>; Roald E Andersen <Roald.Andersen@harstad.kommune.no>
Emne: SV: Forenklet etterlevelseskontroll Harstad kommune 2022 - ber om svar

Hei igjen!

Det finnes minst to gode forklaringer på mysteriet . For det første er dette sendt til KomRev NORD, ikke til oss. For det andre er det ikke dette dokumentet kontrollutvalget har bedt om. Dette går til revisor i forkant av utstedelsen av attestasjonen. Det kontrollutvalget har bedt om er en tilbakemelding på revisors kommentar i 2. avsnitt i konklusjonen i selve attestasjonsuttalelsen. Denne er avgitt av KomRev NORD 19.4. d.å. (vedlagt). Dermed håper jeg alle misforståelser er ryddet av veien.

Med vennlig hilsen

Tage Karlsen
Seniorrådgiver

K-Sekretariatet IKS

Tlf. 480 38383

E-post: tage@k-sek.no

Postadresse: Postmottak, 9479 Harstad

-----Opprinnelig melding-----

Fra: John Gabrielsen Rørnes <John.Rornes@harstad.kommune.no>

Sendt: torsdag 31. august 2023 12:53

Til: Tage Karlsen <tage@k-sek.no>

Kopi: Jan-Dag Stenhaug <Jan-Dag.Stenhaug@harstad.kommune.no>; Svein Arne Johansen

<Svein.Johansen@harstad.kommune.no>; Roald E Andersen

<Roald.Andersen@harstad.kommune.no>

Emne: Forenklet etterlevelseskontroll Harstad kommune 2022 - ber om svar

Hei

Vet ikke helt hva som har skjedd i vår saksbehandlingssystem, men denne skal være sendt dere i vår

John G. Rørnes

Økonomisjef

Arkivreferanse:#a65f044b4545464096e98cf5b5c9b3041100008822#ACOS.WEBSAK#

Forenklet etterlevelseskontroll 2022 – svar til kontrollutvalget

Kommunedirektøren viser til kontrollutvalgets vedtak i møte 2.5.2023 under behandlingen av sak 26/23:

1. *Kontrollutvalget tar revisors attestasjonsuttalelse datert 19.4.2023 til orientering.*
2. *Kontrollutvalget ber om tilbakemelding fra kommunedirektøren på revisors merknad i attestasjonsuttalelsen av 19.4.2023. Svarfrist 2.juni 2023.*

Revisjonens forenklede etterlevelseskontroll

Revisjonen hadde følgende problemstillinger:

1. Hvordan sikrer Harstad kommune at betaling av inngående fakturaer på investeringsprosjekter er betalinger som gjøres i tråd med opprinnelig anbud, samt entreprenørs rett til fakturering for prisstigning?
2. Hvordan sikrer Harstad kommune at eventuelt betaling av inngående fakturaer initiert av endringsmeldinger kun omfatter godkjente endringsmeldinger, og til avtalt pris?
3. Hvordan sørger Harstad kommune for at eventuelle anskaffelser utenom hovedentreprenør skjer iht. avtale og til avtalt pris?
4. Hvordan sikrer Harstad kommune at overlevert prosjekt er i samsvar med den samlede bestillingen?

Revisjonen kontrollerte perioden fra 1. januar 2022 til 10. august 2022 og kontrollen omfattet følgende to investeringsprosjekter:

1. 140212 — Ressurssenter Seljestad u.skole
2. 154116 — Avløp: Fornying VA Parken III

Revisjonens konklusjon

«Basert på de utførte handlingene og innhentede bevis er vi ikke blitt oppmerksomme på noe som gir oss grunn til å tro at Harstad kommune, for de kontrollerte prosjekter, ikke i det all vesentlige gjennomfører kontroller som sikrer tilstrekkelige kontroller av inngående faktura og overlevert prosjekt.»

Våre kontroller viser imidlertid at det ikke er utarbeidet en felles prosedyrebeskrivelse for hvordan kontroller av kommunens prosjekter skal gjennomføres noe som gjør at vi må anta at det kan være forskjeller i hvordan disse gjennomføres. Det kan derfor, etter vår vurdering, argumenteres for at det kan være hensiktsmessig å utarbeide felles kontrollpunkter som alle prosjektledere bør innta i sin kontroll.

Denne uttalelsen er utelukkende utarbeidet for å gi kontrollutvalget et bedre grunnlag for å ivareta sitt påse ansvar med økonomiforvaltningen og til Harstad kommunes informasjon, og er ikke nødvendigvis egnet til andre formål.»

Kommunedirektørens tilbakemelding til kontrollutvalget:

Kommunedirektøren tar til etterretning at revisjonen finner at kommunen i det all vesentlige gjennomfører kontroller som sikrer tilstrekkelige kontroller av inngående faktura og overlevert prosjekt.

Kommunedirektøren tar til etterretning at revisjonen mener at det kan være hensiktsmessig å utarbeide felles kontrollpunkter som alle prosjektledere bør innta i sin kontroll.

Kommunedirektøren vil ta initiativ til at de to berørte enhetene vurderer å utarbeide slike felles kontrollpunkter med støtte fra Økonomitjenesten.

e.f
John G. Rørnes
Økonomisjef

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 55/2023	Møtedato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

REGLEMENT FOR KONTROLLUTVALGET

Innstilling til vedtak:

1. Kontrollutvalget merker seg sekretariatets kommentarer til punktene 9.2.4.1, 9.2.5 og 9.2.7.
2. Kontrollutvalget oversender saken til kommunestyret til orientering.

Saken gjelder:

Vedlegg til saken:

Reglement for kontrollutvalget

Saksutredning:

1. Innledning

Kommunestyret vedtok 23.11.2023 underbehandlingen av sak 224/23 reglement for politiske styringsorganer for 2023-2027. Kontrollutvalgets sekretariat var forelagt utkast til kapittelet om kontrollutvalget høsten 2019 da reglement for politiske styringsorganer ble utarbeidet etter at den nye kommuneloven av 2018. Kontrollutvalget/sekretariatet har ikke vært forelagt reglementet for perioden 2023-2027 før det ble vedtatt. Reglementet som ble vedtatt i kommunestyrets sak 224/23 er en videreføring av det tidligere reglementet.

Reglementet for kontrollutvalget er inntatt som kapittel 9 i gjeldende reglement for politiske styringsorganer.

2. Bakgrunn: kommunelovens krav til reglement for folkevalgte organer

Kommuneloven fastslår at det skal vedtas reglement for folkevalgte organer:

§ 5-13. Reglement for folkevalgte organer

- Folkevalgte organer skal ha et reglement som fastsetter
- a. organets virkeområde og eventuelle vedtaksmyndighet
  - b. tidsperioden som organet er opprettet for
  - c. eventuelle andre sentrale bestemmelser om organets virksomhet.

Loven gjør ikke noe unntak for kontrollutvalg. Det er imidlertid berettiget å reise spørsmålet om hensiktsmessigheten for kontrollutvalgets del. Ser man på det lovbestemte innholdet i reglement for folkevalgte organer **punkt a** er kontrollutvalgets mandat, som det eneste folkevalgte organet, avklart gjennom et eget kapittel i kommuneloven (kapittel 23) samt en egen forskrift (forskrift om kontrollutvalg og revisjon). Reglement for kontrollutvalget vil dermed for de fleste kommuners vedkommende i hovedsak inneholde en gjengivelse av de sentrale bestemmelsene i kommunelovens kapittel 23. Det er sjeldnere at bestemmelser fra forskriften blir fanget opp når disse reglementene utformes.

For så vidt gjelder paragrafens **bokstav b** er kontrollutvalget et av få folkevalgte organ som er lovbestemt. Kontrollutvalget som organ er dermed opprettet inntil det eventuelt bestemmes annet ved formell lov. For så vidt gjelder det enkelte kontrollutvalgs funksjonstid bestemmer kommunelovens § 7-1, 4. ledd at kommunestyre, formannskap og kontrollutvalg trer i funksjon fra det konstituerende møtet etter valg. I samme paragrafs annet ledd bestemmes at formannskapet skal velges som første organ i konstituerende møte. Deretter skal kontrollutvalget velges.

Alle sentrale bestemmelser for kontrollutvalgets virksomhet er fastsatt i lov og forskrift. Det er derfor vanskelig å se at bestemmelsens **pkt. c** har relevans for kontrollutvalget. I et reglement kan det selvsagt fastsettes bestemmelser av praktisk karakter. Men disse vil neppe være «sentrale bestemmelser om utvalgets virksomhet». Det vil dessuten alltid være en risiko for at slike bestemmelser kommer i strid med bestemmelsene i gjeldende lov og forskrift.

Sekretariatet skal ikke avvise at en gjengivelse av reglene for kontrollutvalgets virksomhet kan ha en verdi som en lett tilgjengelig kilde til kunnskap om kontrollutvalget og dets oppgaver. Men en gjengivelse som ikke gjengir lovens ordlyd ordrett, og med dens originale tegnsætning og typografiske utforming kan bli misvisende og feil. En gjengivelse av lovteksten uten å ta med de aktuelle bestemmelsene i forskriften vil også bli mangelfull.

3. Nærmere om reglement for kontrollutvalget i Harstad kommune

Punkt 9.1 om kontrollutvalget.

Punkt 9.1.1 fastsetter at utvalget skal ha fem medlemmer. For øvrig er pkt. **9.1** en lett omredigering av kommunelovens § 23-1, 2. og 3. ledd.

Punkt 9.2. Om kontrollutvalgets ansvar og myndighet

Punkt 9.2.1 er en tilnærmet direkte gjengivelse av kommunelovens § 23-2, 1. ledd hvor paragrafens bokstav e om oppfølging av vedtak kommunestyret treffer ved behandlingen av forvaltningsrevisjonsrapporter er utelatt. Dette har ingen praktisk betydning. Lovens bestemmelse gjelder uansett.

Punkt 9.2.2 er definisjonen av forvaltningsrevisjon som gis i lovens § 23-3, 1. ledd.

Punkt 9.2.3 inneholder bestemmelser som ikke følger direkte av loven. **Pkt. 9.2.3.** er allerede hjemlet i kommunestyrets generelle instruksjonsrett ettersom kontrollutvalget er kommunestyrets kontrollutvalg og utfører sitt oppdrag på vegne av kommunestyret. Kontrollutvalget er dessuten bestillerorgan for revisjonstjenester.

Punkt 9.2.3.1 er heller ikke direkte forankret i loven. Den plikten kontrollutvalget har etter dette punktet må imidlertid ligge implisitt i lovens § 23-1.

Punkt 9.2.4 vurderes å være samsvar med den rapporteringsplikt som er tillagt kontrollutvalget i lovens § 23-5.

Punkt 9.2.4.1 omfatter den møte- og talerett utvalgsleder har etter § 23-2, 2. ledd. Reglementet er imidlertid ikke uttømmende på dette punktet idet det ikke fremkommer at «*Utvalgets leder kan la ett av de andre medlemmene i utvalget utøve retten på sine vegne*». Det er følgelig viktig å forholde seg direkte til loven dersom det skulle oppstå usikkerhet omkring leders adgang til å utpeke stedfortreder.

Punkt 9.2.5 er i hovedsak i samsvar med § 3, 2. ledd i forskrift om kontrollutvalg og revisjon. Forskriften pålegger kontrollutvalget å uttale seg til kommunestyret om **årsregnskapene og årsberetningene**. Det er også disse dokumentene som foreligger til behandling. Sekretariatet vet ikke hva som menes i forskriften med «**andre tilhørende dokumenter**».

Sekretariatet er også usikker på hva som menes med formuleringen i reglementets **pkt. 9.2.6:** «*Utvalget påser at poster, disposisjoner, og ordninger som ikke får godkjenning, blir fulgt opp og brakt i orden. Utvalget avgir uttalelse i saker det får seg forelagt.*»

Forskriftens § 3, 3. ledd er bestemmende for kontrollutvalgets plikter. Bestemmelsen har følgende ordlyd: «*Kontrollutvalget skal påse at regnskapsrevisorens påpekinger etter [kommuneloven § 24-7](#) til [§ 24-9](#) blir rettet eller fulgt opp. Hvis påpekingene ikke blir rettet eller fulgt opp, skal kontrollutvalget rapportere det til kommunestyret eller fylkestinget.*»

Her fremstår det for sekretariatet som uklart hva som legges i formuleringen «*ikke får godkjenning*». Både revisjon og kontrollutvalget er i utgangspunktet kontrollorgan og har ikke noen myndighet til å godkjenne kommunens disposisjoner m.m. Revisors forskjellige kontroller resulterer i uttalelser. Kontrollutvalget kan ikke pålegge administrasjonen eller kommunen som sådan noe som helst, men rapporterer til kommunestyret hvis vesentlige forhold ikke blir fulgt tilfredsstillende opp. Det er også uklart for sekretariatet hva som ligger i «*poster, disposisjoner og ordninger*».

Pkt. 9.2.7 er en upresis gjentakelse av pkt. 9.2.1.4. Ordet «selskapskontroll» er forlatt til fordel for «eierskapskontroll» ved overgangen fra kommuneloven av 1992 til loven av 2018. Bakgrunnen for dette er at det opprinnelige begrepet er misvisende. Det er i hovedsak kommunens utøvelse av sine eierinteresser i selskapet som er gjenstand for kontroll.

Sekretariatet har ingen kommentarer til **pkt. 9.3.**

Til **pkt. 9.4** skal bemerkes at sakkyndig bistand forutsetter sak fra kontrollutvalget til kommunestyret for bevilgning til dekning av utgiftene til slik bistand. Innkjøp av tjenester må også skje i samsvar med reglene i lov om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrift. Kontrollutvalget har siden ikrafttredelsen av reglene om kontrollutvalg (1.1.2005) i tidligere kommunelov ikke hatt behov for å innhente sakkyndig bistand.

Kontrollutvalgets sekretariat har ansvaret for å utarbeide grunnlaget for kontrollutvalgets saksbehandling i henhold til kommunelovens krav om forsvarlig saksforberedelse. Kommunen er medeier i K-Sekretariatet IKS, som utfører sekretariatstjenestene for kontrollutvalget. Selskapet er et av de største selskapene i landet i sitt slag og har solidkompetanse innen juss, revisjon, økonomi og offentlig forvaltning og er bemannet for å kunne ivareta de saker og problemstillinger som kan tenkes å dukke opp. Kommunen er dessuten medeier i KomRev NORD IKS som er landets største interkommunale revisjonsselskap, med stor tilgang på variert kompetanse blant egne ansatte. Det kan selvsagt ikke utelukkes at det kan oppstå behov for å innhente sakkyndig bistand, men sannsynligheten for dette er relativt liten.

Punkt 9.5 – 9.7 gjelder forhold som er lovregulert, og reglementets bestemmelser er i samsvar med lovgivningen.

4. Sekretariatets vurdering

Det fremkommer av redegjørelsen under pkt. 3 at reglementet ikke fullt ut er i samsvar med kommuneloven for så vidt gjelder pkt. 9.2.4.1. Punkt 9.2.5 fremstår som uklart. Punkt 9.2.7 benytter terminologi som er upresis/misvisende og som er forlatt i lovgivningen.

Sekretariatet er usikker på om kontrollutvalget bør forsøke å initiere endring i reglementet, som nettopp er vedtatt. Sekretariatet mener imidlertid at kontrollutvalget i hvert fall bør gjøre kommunestyret oppmerksom på de punktene som er kommentert i forrige avsnitt. Innstilling til vedtak er utformet i samsvar med dette.

Harstad, 1.12.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

9 Kontrollutvalget

Kontrollutvalget forestår på vegne av kommunestyret det løpende tilsyn med forvaltningen i kommunen. Utvalget påser at revisjonen fungerer på en betryggende måte. Kontrollutvalgets virksomhet reguleres av kommunelovens kapittel 23.

9.1 Valg, sammensetning

9.1.1 Kontrollutvalget skal ha fem medlemmer

9.1.2 Kommunestyret velger selv medlemmer og varamedlemmer til utvalget, og blant medlemmene leder og nestleder.

9.1.3 Kontrollutvalget skal velges etter formannskapet, men før andre utvalg og nemder. Dette med bakgrunn i de strenge valgbarhetskriteriene, jf pkt. 9.1.4.

9.1.4 Utelukket fra valg er ordfører, varaordfører, medlem og vara av formannskap, medlem og varamedlem av folkevalgt organ med beslutningsmyndighet, og ansatte i kommunen. Medlemmer og varamedlemmer av kommunestyret er likevel valgbare. Utelukket fra valg er også

9.1.4.1 personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret eller bedriftsforsamlingen, i et selskap som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser

9.1.4.2 personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret i et interkommunalt politisk råd eller et kommunalt oppgavefellesskap..

Kontrollutvalgets ansvar og myndighet

9.2.1 Kontrollutvalget skal i henhold til kommunelovens § 23-2 påse at:

9.2.1.1 kommunens eller fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte

9.2.1.2 det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak

9.2.1.3 det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, og av selskaper kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i

9.2.1.4 det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll) ..

9.2.2 Utvalgets ansvar for forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak jfr kommunelovens § 23-3.

9.2.3 Utvalget skal påse at revisjonen iverksetter granskning der dette er vedtatt av kommunestyret.

9.2.3.1 Utvalget skal også selv sørge for at det blir foretatt undersøkelser og granskning bl.a. i forbindelse med mistanke om uregelmessigheter og misligheter.

9.2.4 Kontrollutvalget avgir årlig melding til kommunestyret. I tillegg rapporterer kontrollutvalget til kommunestyret når det er viktig at det blir holdt orientert og gitt mulighet til å drøfte eventuelle tiltak.

9.2.4.1 Kontrollutvalgets leder har tale- og møterett i kommunestyret i saker som utvalget selv har fremmet.

9.2.5 Utvalget avgir uttalelse til kommunestyret om kommunens regnskaper med revisjonsberetning og andre tilhørende dokumenter.

9.2.6 Utvalget påser at poster, disposisjoner, og ordninger som ikke får godkjenning, blir fulgt opp og brakt i orden. Utvalget avgir uttalelse i saker det får seg forelagt.

9.2.7 Kontrollutvalget utfører selskapskontroll i henhold til kommunelovens regler.

9.3 Saksbehandlingen i kontrollutvalget

9.3.1 Utvalget treffer sine vedtak i møte. Det skal føres møtebok over forhandlingene. Utskrift sendes utvalgets medlemmer, ordfører og revisor. For øvrig gjelder reglene for føring av møtebok, lik kommunestyrets regler. Side 30 Reglement Harstad kommune 2023-2027

9.3.2 Utvalgets møter holdes for åpne dører. Kontrollutvalget skal vedta å behandle en sak for lukkede dører hvor det foreligger lovpålagt taushetsplikt eller hvor dette har hjemmel i særlov. Det er kontrollutvalget selv ved flertallsvedtak eller møtelederen alene som kan bestemme at debatten om å lukke dørene skal skje for lukkede dører. Selve vedtaket (voteringen) skal skje for åpne dører, jf kommunelovens § 11-5.

9.3.3 Møter holdes på de tidspunkter som er vedtatt av utvalget selv, eller kommunestyret og ellers når utvalgets leder finner det påkrevd eller minst en tredjedel av medlemmene krever det.

9.3.3.1 Innkalling til møtet skal sendes ordfører, revisor og utvalgets medlemmer med normalt syv dagers varsel, og skal inneholde en oversikt over de saker som skal behandles, samt saksdokumenter.

9.3.3.2 Sakslisten til møtet og andre dokumenter som ikke er unntatt fra offentlighet, skal være tilgjengelig for allmennheten.

9.3.3.3 Utvalgets leder er møteleder. Ved forfall fungerer nestlederen. Har begge forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg.

9.3.4 Ordfører har møte - og talerett i utvalget, og kan la seg representere av annet medlem av kommunestyret.

9.3.5 Revisjonen har møterett og rett til å uttale seg og kan forlange sine uttalelser protokollert.

9.3.6 Utvalget kan bare treffe vedtak hvis minst halvparten av medlemmene har vært til stede under forhandlingene og avgitt stemme i vedkommende sak.

9.3.6.1 Vedtak treffes med alminnelig flertall av de stemmer som avgis. Ved stemmelikhet i andre saker enn valg er møteleders stemme avgjørende. Ved valg og vedtak om ansettelse kan hvert enkelt medlem kreve skriftlig avstemming.

9.3.6.2 Utvalget kan treffe vedtak i sak som ikke er oppført på sakslisten, hvis ikke møteleder eller en tredjedel av møtende medlemmer motsetter seg dette.

9.3.7 Om inhabilitet for utvalgets medlemmer og om fritak for å delta i behandlingen av en sak gjelder bestemmelsene i Kommuneloven § 11- 10 tilsvarende.

9.4 Sakkyndig bistand

9.4.1 Utvalget kan gjøre bruk av sakkyndig bistand når dette finnes nødvendig.

9.5 Innhenting av opplysninger

9.5.1 Utvalget kan uavhengig av regler om taushetsplikt kreve nødvendige opplysninger fra revisjonen og fra andre kommunale organer, og har adgang til revisjonens og kommunens saksdokumenter og arkiver. Utvalget kan videre gjøre henvendelser til andre offentlige instanser og til kommunens forbindelser av enhver art i tilknytning til sitt kontrollarbeid.

9.6 Taushetsplikt - offentlighet

9.6.1 Utvalgets medlemmer og andre møtedeltakere har plikt til å bevare taushet om de konkrete opplysninger i en sak som er taushetsbelagt i lov eller medhold av lov.

9.6.2 Utvalget må imidlertid sørge for at rapporter og opplysninger som gir nødvendig grunnlag for saksbehandlingen i andre organer, blir meddelt disse.

9.6.3 Utvalget vurderer selv om dokument som kan unntas fra offentlighet etter offentlighetsloven likevel bør kunne gjøres kjent.

9.6.4 Utvalgets rapporter er offentlige med mindre utvalget bestemmer noe annet.

9.7 Sekretariat

Kommunen sørger for saksutredning og sekretærhjelp.

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 56/2023	Møtedato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

KOMMUNENS TILSYN MED ELEVER MED HJEMMEUNDERVISNING

Innstilling til v e d t a k:

Kontrollutvalget ber om en skriftlig redegjørelse fra kommunedirektøren som besvarer spørsmål 1 til 4 som fremkommer av saksfremlegg i sak 58/23.

Saken gjelder: Oppfølging og tilsyn med barn med hjemmeundervisning

Vedlegg til saken:

1. Sak fra Aftenposten 13.1.2023 «Mangler kontroll over barn med hjemmeundervisning».
2. Rundskriv fra Udir 5.2013
3. Info fra Norsk hjemmeundervisningsforbund
(<http://www.nhuf.no/hva-er-privat-hjemmeundervisning.html>)

Saksutredning:

1. Innledning/bakgrunn

Saken i Aftenpostens artikkel 13.1.2023 (vedlegg 1) avdekker at det mangler et overordnet samlet tilsyn med ordningen med hjemmeundervisning. Kunnskapsministeren har påpekt kommunenes ansvar:

– Det er kommunenes ansvar å følge opp barn med hjemmeundervisning, sier kunnskapsminister Tonje Brenna

Ifølge opplysninger fra Utdanningsforbundet er det nasjonalt 247 elever som er underlagt ordningen med hjemmeundervisning. Det finnes ikke tall per fylke eller kommune.

Det er grunn for kontrollutvalget til å undersøke om det bor barn i Harstad kommune som er underlagt ordningen med hjemmeskole og eventuelt hvilken oppfølging disse får.

2. Kommunenes tilsynsansvar

Opplæringsloven § 14–3 gir kommunene rett og plikt til å føre tilsyn med barn som har privat hjemmeundervisning.

Bestemmelsen sier ingenting om hvordan tilsynet skal gjennomføres eller hvor ofte. Men det skal gjennomføres på en slik måte at kommunen kan se til at barnet får tilsvarende undervisning som på offentlig grunnskole, jf. opplæringsloven § 2-13, jf. § 2–1.

I første omgang er det tale om ren informasjonsinnhenting, og følgende spørsmål er relevant:

- 1. Hvor mange barn i Harstad kommune er underlagt ordningen med hjemmeundervisning?*
- 2. Har Harstad kommune skriftlige retningslinjer om kontroll av slik ordning?*
- 3. Rapporter fra eventuelle tidligere kontroller bes oversendt.*
- 4. Har Harstad kommune tidligere hatt elever i denne ordningen og hvilke erfaringer har man trukket fra det?*

Undervisning som foregår hjemme, men som kommunen har ansvaret for på grunn av sykdom eller lignende er ikke regnet som hjemmeundervisning i denne sammenheng.

3. Avklaring av fakta som grunnlag for å vurdere videre kontrollhandlinger

Dette er en sak som K-Sekretariatet vil fremme i mange av sine kommuner. Det foreligger ingen opplysninger per dato om at Harstad kommune ikke ivaretar sitt ansvar her. Det er med andre ord en sak som har fått aktualitet etter medias søkelys. I tillegg er barn og unges oppvekstvilkår et viktig område hvor kommunene har et stort ansvar.

En grundigere gjennomgang kan sannsynligvis best gjennomføres i form av en forvaltningsrevisjon. Før dette alternativet vurderes i forbindelse med utarbeidelse av forslaget til ny plan for forvaltningsrevisjon kan og bør kontrollutvalget foreta en enkel kartlegging av de faktiske forhold i kommunen. Dette kan gjennom å innhente svar på de spørsmålene som presenteres i denne saksutredningen.

Harstad, 1.12.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

Mangler kontroll over barn med hjemmeundervisning. Ministeren vil ikke gripe inn.

Uholdbart, mener Høyre. Kunnskapsministeren møter sterk kritikk fra opposisjonen.

– Det er kommunenes ansvar å følge opp barn med hjemmeundervisning, sier kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap). *Foto: Olav Olsen / Aftenposten*

13.01.2023 13:00

Oppdatert 13.01.2023 15:54

Flere av landets ti største kommuner [mangler kontroll og oversikt](#) over barn med hjemmeundervisning.

Gjennom tilsyn skal kommunene se til at undervisningen tilsvare den som blir gitt på offentlig skole, men flere store kommuner kan ikke svare på hvor ofte barna har fått tilsyn de siste årene.

Statsforvalterne, som har ansvar for å undersøke om kommunene følger loven, [har bare undersøkt den private hjemmeundervisningen i Bergen kommune](#). Der fant de flere lovbrudd.

– Det er uakseptabelt, skriver Høyres Jan Tore Sanner i en e-post.

Han sitter i utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget og oppfordrer kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) til å sørge for at kommuners kontroll med hjemmeundervisningen er god nok.

– Avsløringene viser at mange barn kanskje ikke får den opplæringen de har rett til. Derfor må kommunenes ansvar understrekes. Statsråden bør forsikre seg om at dette følges opp av statsforvalterne, sier han.

– Det er kommunenes ansvar

Det har kunnskapsministeren ingen planer om å gjøre.

– Det er forferdelige saker som har kommet frem. Det er en viktig påminnelse om ansvaret kommunene har. Det er kommunene som må følge med på at elever på hjemmeskole lærer det de skal, sier hun.

– *Er du trygg på at kommunene undersøker dette godt nok?*

– Sakene BT og Aftenposten har satt søkelyset på, viser at det undersøkes for lite og at tilsyn følges opp for dårlig. Kommunene må ha gode rutiner for dette.

På spørsmål om hva kunnskapsministeren tenker å gjøre med det, viser hun til arbeidet med en ny opplæringslov som skal være på plass innen skolestart neste år. Der vil reglene om hjemmeundervisning være et tema.

Fakta

Tilsyn med privat hjemmeundervisning

- Opplæringsloven § 14–3 gir kommunene rett og plikt til å føre tilsyn med barn som har privat hjemmeundervisning.
- Bestemmelsen sier ingenting om hvordan tilsynet skal gjennomføres eller hvor ofte. Men det skal gjennomføres på en slik måte at kommunen kan se til at barnet får tilsvarende undervisning som på offentlig grunnskole, jf. opplæringsloven § 2-13, jf. § 2-1.

Vis mer

I dag er det ingen krav til hvor ofte tilsyn med hjemmeundervisning skal gjennomføres. Det er heller ingen krav om at barna må være til stede under tilsynene. Det stilles ingen krav til foreldrenes kompetanse.

– De aller fleste lover i Norge kan i teorien bli mer detaljert. Men det er dem som utfører lovens bestemmelser, som må sørge for at oppfølgingen blir god nok, sier Brenna og fortsetter:

– Jeg mener det er vanskelig å gjøre gode tilsyn uten å møte barna. Kommunenes plikt til å føre tilsyn innebærer at det må føres tilsyn ofte nok til at kommunen er sikker på at barnet får oppfylt retten til opplæring, og at den er i tråd med loven.

Hun vil ikke å svare på om hun ønsker innstramminger i regelverket før den nye loven legges frem for Stortinget til våren. Det er ikke aktuelt å få på plass nasjonale retningslinjer for hvordan tilsyn skal gjennomføres, eller å be statsforvalterne om å undersøke kommunene.

– De som fører tilsyn og treffer ungene, eller eventuelt ikke får truffet dem, er nødt til å varsle videre hvis de ikke er trygge på at ungene lærer det de skal, eller ikke har det godt, sier Brenna.

Frp: – En ansvarsfraskrivelse

Fremskrittspartiets Himanshu Gulati sitter også i utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget.

– Jeg reagerer sterkt på at statsråden ikke ser noen grunn til å styrke tilsynsordningen og ikke vil foreta seg noe etter det som er kommet frem. Det er en ansvarsfraskrivelse, sier Gulati.

– Skolegang er en utrolig viktig del av alle barn og unges liv. Det er mulig å undervise barn som har behov for spesiell tilpasning hjemme, men skal de ha dette unntaket, er det viktig med en kvalitetskontroll. Det har BT og Aftenposten dessverre fått frem stygge eksempler på.

Himanshu Gulati representerer Frp på Stortinget og sitter i utdanning- og forskningskomiteen. *Foto: Olav Olsen*

Før jul skrev BT og Aftenposten om [«Mathias». Han ble funnet alvorlig underernært i en leilighet i Bergen](#) i fjor. Tenåringen hadde aldri gått på skolen, men fikk hjemmeundervisning av moren.

– Saken om «Mathias» burde være alvorlig nok til at kunnskapsministeren gjør en gjennomgang av regelverk og praksis for å finne ut om lignende tilfeller kan finne sted ellers i landet, sier Abid Raja i Venstre.

– Jeg er helt enig i at kommunene må gå gjennom sine rutiner og praksis, for å sikre at alle barn får den opplæringen og oppfølgingen de har krav på, svarer kunnskapsministeren.

Komiteleder: – Bør være krav til hvordan det føres tilsyn

Hege Nyholt i Rødt leder utdanningskomiteen på Stortinget.

– Selvfølgelig bør det være krav til hva og hvordan det skal føres tilsyn, sier hun.

Hege Nyholt (R) leder utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget. *Foto: Javad Parsa / NTB*

Komiteen arbeider for tiden med et utkast til den nye opplæringsloven.

– Vi ser på hjemmeskole som noe som bare bør skje unntaksvis. En søknadsbasert ordning vil være mer i tråd med det og gi bedre oversikt og mulighet til å føre oversikt og kontroll med barnas opplæring.

Forslaget til ny opplæringslov ble sendt ut på høring under Solberg-regjeringen. Da ble det foreslått å innføre en meldeplikt for foreldrene som vil gi hjemmeundervisning, og at kommunen skal føre tilsyn senest innen tre måneder etter at undervisningen starter.

– Dette må på plass. I tillegg har vi behov for mer kunnskap om skolefravær, skolevegring og bakgrunnen for at noen velger privat hjemmeundervisning, sier Sanner i Høyre.

Privat hjemmeundervisning Udir-5-2013

Dette rundskrivet omhandler privat hjemmeundervisning og det kommunale tilsynet med den private hjemmeundervisningen.

NB! Privatskolelova er endret til friskolelova.

RUNDSKRIV SIST ENDRET: 21.09.2020

Endret 21.09.2020: I fotnote 5 ble "Forskrift til opplæringsloven § 3-1 annet ledd" endret til " Forskrift til opplæringsloven § 3-1 tredje ledd" som følge av endringer i forskrift til opplæringsloven kapittel 3.

Innhold

1. Innledning

Del I Gjennomføring og opplæring

2. Kravet til «tilsvarende undervisning» og opplæringsloven § 2-13

Del I Gjennomføring og opplæring

3. Særlig om støttetiltak

Del I Gjennomføring og opplæring

4. Gratisprinsippet

Del I Gjennomføring og opplæring

5. Dokumentasjon og inntak til videregående opplæring

Del II Tilsyn mv.

6. Kommunalt tilsyn med privat hjemmeundervisning

Del II Tilsyn mv.

7. Ansvar og delegering av oppgaver

Del II Tilsyn mv.

8. Samarbeid med foreldrene

Del II Tilsyn mv.

9. Ingen forhåndsgodkjenning

Del II Tilsyn mv.

10. Saksbehandlingen

Del II Tilsyn mv.

11. Statsforvalterens tilsynsansvar

Del III Andre forhold

12. Privat hjemmeundervisning i ett eller flere fag

1. Innledning

Privat hjemmeundervisning innebærer at foreldrene selv underviser sine egne barn.

Privat hjemmeundervisning må derfor avgrenses mot skolevirksomhet¹ som omfatter

grunnskoleopplæring for andre enn egne barn. Privat hjemmeundervisning må også avgrenses mot offentlig opplæring i hjemmet, for eksempel ved sykdom.

Retten til privat hjemmeundervisning er forankret i menneskerettskonvensjoner² og er slått fast i opplæringsloven § 2-1 om «tilsvarende undervisning» og § 2-13 om «privat grunnskoleopplæring i heimen». Kravene til privat hjemmeundervisning etter § 2-13 springer ut av plikten til grunnskoleopplæring etter § 2-1. Plikten varer fra det kalenderåret barnet fyller 6 år og til barnet har fullført det tiende året.

Det geografiske virkeområdet for opplæringsloven er ikke lovfestet. Det følger derfor av allmenne rettsprinsipp at loven kun gjelder i riket. Dette innebærer at retten og plikten til grunnskoleopplæring ikke gjelder for barn i skolepliktig alder som bosetter seg i utlandet. Opplæringsloven § 2-13 kommer derfor ikke til anvendelse når barnet bor eller oppholder seg i utlandet.

---

¹Offentlige skoler, private grunnskoler godkjent etter opplæringsloven § 2-12 eller skoler godkjent etter privatskoleloven.

²Menneskerettsloven vedlegg 4 art. 13 nr. 3 og 4. I Norge er flere internasjonale konvensjoner innarbeidet i lovverket gjennom menneskerettsloven av 1999-05-21 nr. 30.

2. Kravet til «tilsvarende undervisning» og opplæringsloven § 2-13

Opplæringsloven § 2-1 om tilsvarende opplæring og § 2-13 må ses i sammenheng. Med det mener vi at den private hjemmeundervisningen skal tilsvare den som blir gitt i offentlig grunnskole. Begrepet «tilsvarende undervisning» bygger på prinsippet om opplæringsplikt, og ikke skoleplikt. Barn og unge skal gjennom opplæring i hjemmet få en mulighet til å tilegne seg tilsvarende kunnskaper som i den offentlige grunnskolen. Det innebærer et krav om at læreplanverket³ skal følges.

Paragraf 2-13 lyder;

§§ 1-1, 1-3, 2-3 og 2-4 i lova med forskrifter gjeld for innholdet i privat grunnskoleopplæring i heimen så langt reglane ikkje kjem i strid med Noregs

Privat hjemmeundervisning er i utgangspunktet omfattet av de samme lovreglene og forskriftene om opplæringens formål og innhold, som opplæringen i offentlig grunnskole. Dette gjelder reglene om formålet med grunnskoleopplæringen i opplæringsloven § 1-1, tilpasset opplæring og tidlig innsats i § 1-3, reglene om innholdet i opplæringen i § 2-3 med forskrifter og reglene om faget religion, livssyn og etikk i § 2-4. Bestemmelsene som er ramset opp i § 2-13 om innholdet i opplæringen skal bare gjelde så langt de ikke er i strid med Norges internasjonale forpliktelser⁴. Konvensjonsbestemmelser som Norge har forpliktet seg til gjennom blant annet nasjonal lovgivning, er særlig knyttet til foreldrenes rett til å velge en opplæring for sine barn som er i overensstemmelse med deres etiske eller religiøse overbevisning. Men folkeretten gir også staten rett til å kreve en minstestandard på opplæringen, og at opplæringen skal oppfylle nærmere bestemte formål.

Det nærmere innholdet om fag, om mål for opplæringen, om omfanget av opplæringen i fagene og om gjennomføringen av opplæringen i grunnskoleopplæringen er fastsatt i forskrift med hjemmel i opplæringsloven § 2-3 tredje ledd (som § 2-13 viser til). Etter forskrift til opplæringsloven § 1-1 skal opplæringen i grunnskolen være i samsvar med læreplanverket, med den generelle delen av læreplanen, prinsipp for opplæringen, fag- og timefordelingen og læreplaner for de enkelte fagene.

Det er bare innholdet i den private hjemmeundervisningen som reguleres i § 2-13. Det betyr blant annet at hjemmeundervisning ikke er omfattet av forskrifter om individuell vurdering etter opplæringsloven § 2-3. Det skal med andre ord ikke gis underveisvurdering, sluttvurdering og eksamen i fagene etter forskrift til opplæringsloven kapittel 3⁵. Heller ingen av de andre bestemmelsene om grunnskoleopplæring i opplæringsloven gjelder for privat hjemmeundervisning. For eksempel er privat hjemmeundervisning unntatt fra kompetansekravene for undervisningspersonell etter opplæringsloven § 10-1. I kravet til tilsvarende opplæring vil det likevel ligge et krav om kvaliteten på opplæringen. Blant annet må foreldrene ha nødvendige forutsetninger for å drive opplæring, selv om de ikke trenger å ha formell lærerkompetanse. Det er opp til kommunen å avgjøre gjennom tilsyn om foreldrene er tilstrekkelig kvalifisert.

Det følger av opplæringsloven § 2-13 at barn som gis opplæring i hjemmet av foreldre, har

krav på tilpasset opplæring. Det betyr at foreldrene har en plikt til å tilpasse opplæringen til barnets evner og forutsetninger. Opplæringen skal med andre ord være egnet til å gi barnet likeverdig mulighet til å nå kompetansemålene i læreplanverket.

---

³ Forskrift til opplæringsloven § 1-1.

⁴ Spørsmålet om menneskerettskonvensjoner og folkerettslige teksters stilling i norsk rett er en del av et større spørsmål om folkerettens stilling i nasjonal rett, og vil ikke bli behandlet her.

⁵ Forskrift til opplæringsloven § 3-1 tredje ledd.

3. Særlig om støttetiltak

Foreldre som velger privat hjemmeundervisning må være klar over at barnet ikke lenger omfattes av den offentlige grunnskoleopplæringen, og fratras en del rettigheter etter opplæringsloven. Blant annet har barnet ikke rett til spesialundervisning, særskilt språkopplæring, tegnspråkopplæring mv. Dersom foreldrene mener at barnet ikke får et tilfredsstillende utbytte av opplæringen i hjemmet, må foreldrene skrive barnet inn i den offentlige grunnskolen.

4. Gratisprinsippet

Foreldrene kan heller ikke kreve å få dekket utgifter til lærebøker og undervisningsmateriell. Det følger av opplæringsloven § 2-15 at «Elevane har rett til gratis offentlig grunnskoleopplæring.» Det er ikke vist til denne bestemmelsen i § 2-13. Det betyr at gratisprinsippet ikke gjelder her. Det er selvfølgelig ikke noe i veien for at kommunene på frivillig basis tilbyr seg å dekke utgifter i forbindelse med opplæringen.

5. Dokumentasjon og inntak til videregående opplæring

Det er viktig at foreldre, og ungdom som får privat hjemmeundervisning, blir gjort oppmerksomme på at de ikke har rett til ordinært vitnemål fra grunnskolen. Kommunen skal i stedet skrive ut en dokumentasjon om at grunnskolen er fullført. En attestasjon om man vil. Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har rett til tre års fulltid videregående opplæring, jf. opplæringsloven § 3-1. Ved inntak til videregående skole vil

ungdom som har hatt privat hjemmeundervisning bli tatt inn på individuelt grunnlag⁶. Det understrekes at det ikke er mulig for ungdom å ta eksamen i fag på 10. årstrinn som privatist for å få karakterer og vitnemål. Det er ikke noen privatistordning i grunnskolen for ungdom.

---

⁶ Forskrift til opplæringsloven § 6-24.

Del II Tilsyn mv.

6. Kommunalt tilsyn med privat hjemmeundervisning

Etter opplæringsloven § 14-3 har kommunen hjemmel til å føre tilsyn med privat hjemmeundervisning. Bestemmelsen innebærer at kommunen både har en rett og en plikt til å føre slikt tilsyn.

Bestemmelsen om tilsyn er generelt utformet og sier ikke noe om hvordan tilsynet skal utføres. Det er opp til den enkelte kommune å utarbeide rutiner for den nærmere gjennomføringen av tilsynet. Det eneste uttrykkelige virkemiddel bestemmelsen omhandler, er hjemmelen for å kreve fremmøte av elever til særskilte prøver. For øvrig må tilsynet gjennomføres på en slik måte at kommunen ser til at barnet får tilsvarende undervisning, jf. opplæringsloven § 2-13, jf. § 2-1.

Når det er tvil om hjemmeundervisningen er tilfredsstillende, kan kommunen som nevnt kalle barnet inn til særskilte prøver. Det sies uttrykkelige i bestemmelsen, og støttes i forarbeidene til loven at kommunen har en rett og plikt til å innkalle til særskilte prøver. Slike prøver må imidlertid være grunngitt med tilsynsansvaret til kommunen, og det behovet kommunen har for å kontrollere at den opplæringen barna får er i samsvar med læreplanverket. Det er også hensiktsmessig å se på barnets fremdrift i fagene, og eventuelt sammenligne det med andre elevers fremdrift. Det er opp til kommunen å vurdere hvilke prøver som er egnet til å bruke i tilsynsøyemed. Det vil måtte være en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Selv om barna har en plikt til å møte frem til særskilte prøver, betyr ikke

det at det skal gis vurdering etter forskrift til opplæringsloven kapittel 3, jf. ovenfor.

Paragraf 14-3 lyder;

Kommunen fører tilsyn med den pliktige opplæringa for barn og unge som ikkje går på skole, og kan òg kalle dei inn til særskilde prøver. Kommunen skal krevje at barnet eller den unge skal gå i skole dersom dei krava lova her med forskrifter stiller til heimeopplæringa, ikkje er oppfylte.

7. Ansvar og delegering av oppgaver

Det er kommunen som har ansvaret for å føre tilsyn med den private hjemmeundervisningen. Kommunen kan imidlertid delegerer oppgaver i forbindelse med tilsynet, men beholder fortsatt ansvaret for tilsynet. Ansvaret kan ikke delegeres. Når det er kommunen som har ansvaret for å føre tilsynet, må det også være kommunen som bestemmer hvordan tilsynet skal organiseres og hvem som skal stå for den praktiske gjennomføringen. Det betyr at det er kommunen som har avgjørelsesmyndighet når det gjelder valg av person som skal foreta tilsynet i praksis. Det er også lagt til grunn i forarbeidene til loven⁸, og er i tråd med Høyesteretts tolkning⁹ av den tidligere bestemmelsen i grunnskoleloven, om kommunenes tilsyn med privat hjemmeundervisning.

De som får delegert oppgaver i forbindelse med tilsynet, må ha kompetanse til å gjennomføre oppgavene i forhold til de hensyn man står overfor på dette området. I komiteens merknader¹⁰ er det understreket at kommunens tilsyn med den private hjemmeundervisningen må anerkjenne foreldrenes rett til å tilpasse opplæringen ut fra formålet med hjemmeundervisningen, i de tilfellene livsynssmessige eller pedagogiske

forhold ligger til grunn for ønsket om privat hjemmeundervisning. Komiteen mener dette kan ses på som en parallell til privatskolelovens bestemmelser om godkjenning av fagplaner som avviker fra læreplanen begrunnet i livssyn og alternativ pedagogikk. Skolen ved rektor har i mange kommuner den praktiske utøvelsen av tilsynsoppgavene.

---

⁸ Ot. prp. nr. 46 (1997-98) s. 140.

⁹ Rt. 1999 s. 1656.

¹⁰ Innst. O. nr. 70 (1997-98) fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om grunnskolen og videregående opplæring (opplæringsloven).

8. Samarbeid med foreldrene

Minst like viktig er det at tilsynet skjer i samarbeid med foreldrene. Det sies ikke uttrykkelig i bestemmelsen, men i forarbeidene til loven står det at tilsynet bør skje i samarbeid med foreldrene. Kommunen har ingen tvangsmyndighet knyttet til tilsynet, men om tilsynet skal kunne utføres på en tilfredsstillende måte må begge parter samarbeide. I merknadene til forslaget § 14-2 fremgår det;

Heimeopplæringa er ikkje lovleg dersom tilsyn ikkje er mogleg som følgje av manglande samarbeid frå foreldra. Også i slike tilfelle skal kommunen krevje at barnet skal gå i den offentlege skolen.

I den samme kjennelsen fra Høyesterett¹¹, tas nettopp dette til inntekt for flertallets syn om at foreldrene har en plikt til å samarbeide med kommunen på en slik måte at det blir mulig å gjennomføre tilsynet. Det er uomtvistet at foreldrene plikter å gi barna en opplæring som tilsvarende den offentlige grunnskoleopplæringen, men det er også et brudd på den pliktige opplæringen, hvis kommunen ikke gis anledning til å føre det tilsynet som loven forutsetter skal føres. Også i disse tilfellene skal kommunen kreve at barnet skal gå i den offentlige skolen. I motsatt fall, ville bestemmelsen om tilsyn være innholdsløs.

---

9. Ingen forhåndsgodkjenning

Opplæringsloven har ingen bestemmelser som pålegger foreldrene å søke kommunen om privat hjemmeundervisning på forhånd, dvs. før opplæringen starter. Privat hjemmeundervisning krever ikke forhåndsgodkjenning. Det vil uansett være i foreldrenes og barnets interesse at det faglige innholdet og tilsynet blir klarlagt i samarbeid med kommunen på et så tidlig tidspunkt som mulig, i og med at kommunen har ansvaret for tilsynet. En slik kontakt kan etableres ved å melde fra til kommunen om oppstart, slik at tilsynet kan planlegges.

De som fører tilsynet, må innenfor rammen av gjeldende rett, prøve å få til et godt samarbeid med foreldrene. Det vil kunne få uheldig konsekvenser for barnet hvis ikke tilsynet planlegges og etableres i startfasen. Skulle kommunen i ettertid komme til at den private hjemmeundervisningen ikke oppfyller betingelsene og dermed krever at undervisningen må opphøre, kan barnet komme uheldig ut med hensyn til å gå på et årstrinn med elever som har hatt en bedre progresjon i opplæringen. Mener foreldrene at den som fører tilsynet, utfører oppgaven på en lite egnet måte, har man som foreldre full rett til å ta dette opp med kommunen. Kommunen plikter da å undersøke saken, og eventuelt ta det skritt som er nødvendig for å rette på forholdet. Når kommunen fører tilsyn, er det utøvelse av offentlig myndighet. Det betyr at kommunen er bundet av reglene i forvaltningsloven.

10. Saksbehandlingen

Når den private hjemmeundervisningen ikke er lovlig, fordi kommunen som tilsynsmyndighet mener at opplæringen i hjemmet ikke er tilsvarende den grunnskoleopplæringen som blir gitt i offentlige skoler, skal kommunen fatte et enkeltvedtak¹² om dette. Kommunen skal kreve at barnet starter på skolen. Vedtaket er underlagt reglene i forvaltningslovens kapittel IV-VI, og kan påklages til statsforvalteren, jf. opplæringsloven § 15-2. Foreldrene skal gis anledning til å uttale seg før vedtak fattes. Hvis barnet er over 15 år, skal barnet selv også ha anledning til å uttale seg. Videre skal kommunen passe på at også yngre barn får gitt sitt syn i saken. Dersom barnet likevel ikke møter på skolen, kan foreldrene eller andre som har omsorg for barnet straffes med bøter etter opplæringsloven § 2-1 siste ledd. Dette henger sammen med at barn og unge har en

plikt til grunnskoleopplæring. Alternativt kan foreldrene søke om at barnet blir tatt inn på en godkjent privat grunnskole.

---

¹² Jf. forvaltningsloven § 2.

11. Statsforvalterens tilsynsansvar

I følge opplæringsloven § 14-1 er det statsforvalteren som fører tilsyn med at kommunene og fylkeskommunene oppfyller de pliktene de er pålagt i eller i medhold av opplæringsloven. (De såkalte kommunepliktene.) Det betyr at statsforvalteren fører tilsyn med at kommunene fører tilsyn med den private hjemmeundervisningen.

Del III Andre forhold

12. Privat hjemmeundervisning i ett eller flere fag

Etter direktoratets vurdering er kommunene, som ansvarlig instans for all grunnskoleopplæring, ikke forpliktet til å akseptere løsninger der opplæringsplikten dels blir oppfylt i den offentlige grunnskolen og dels blir oppfylt ved privat hjemmeundervisning. Hvis dette er et ønske fra foreldrene, må man i slike tilfeller som et utgangspunkt søke kommunen om en slik løsning.

Norsk hjemmeundervisningsforbund

www.nhuf.no

Hva er privat hjemmeundervisning?

I Norge er det opplæringsplikt, ikke skoleplikt. Det er foreldrenes ansvar å påse at barna får den grunnskoleopplæringen de har rett på. Dette kan foreldrene gjøre gjennom å ha barna i den offentlige skolen, i en privatskole eller gjennom privat hjemmeundervisning. Privat hjemmeundervisning betyr at foreldrene selv står for den praktiske opplæringen av egne barn.

Oppstart

Privat hjemmeundervisning er ikke søknadspliktig. Oppstart meldes skriftlig til kommunen.

Gjennomføring

Den private hjemmeundervisningen skal være tilsvarende den offentlige grunnskoleopplæringen og følge de samme læreplanene. Kravet om tilpasset opplæring gjelder også for privat hjemmeundervisning.

Tilsyn

Kommunen plikter å føre tilsyn med den private hjemmeundervisningen. Tilsynet skal være et samarbeid mellom hjemmet og kommunen. Tilsynet skal se på faglig framgang og vurdere om den private hjemmeundervisningen er tilfredstillende.

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (Opplæringslova)

§ 2-1 Privat hjemmeundervisning er regnet som "anna, tilsvarende opplæring".

§ 2-13 beskriver hvilke §§ som gjelder for privat hjemmeundervisning:

§§ 1-2, 1-3, 2-3 og 2-4.

§ 14-3 slår fast kommunens tilsynsansvar.

Forskrift til opplæringslova §3-1 slår fast at privat hjemmeunderviste elever ikke har rett til karakterer.

Les mer i UDIRs rundskriv *Privat hjemmeundervisning Udir-5-2013*

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 57/2023	Behandlings- dato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	---	---------------------------------------

INVITASJON TIL Å TEGNE MEDLEMSKAP I FORUM FOR KONTROLL OG TILSYN

Innstilling:

(saken fremmet uten innstilling til vedtak)

Saken gjelder:

Om kontrollutvalget skal tegne medlemskap i Forum for Kontroll og Tilsyn.

Vedlegg til saken:

Brev av 1.11.2023 fra Forum for Kontroll og Tilsyn

Saksutredning:

Forum for Kontroll og Tilsyn har i e-post av 1.11.2023 sendt brev til kommuner og fylkeskommuner med «Invitasjon til medlemskap i Forum for kontroll og tilsyn (FKT)», jf. vedlegg.

På FKTs hjemmeside fremkommer medlemskontingent for 2024 slik:

Kategori	Beløp i kr.
<i>Kommune 0 – 5 000 innbyggere</i>	<i>4 000</i>
<i>Kommuner 5 001 – 10 000 innbyggere</i>	<i>8 300</i>
<i>Kommuner 10 001 – 20 000 innbyggere</i>	<i>10 700</i>
<i>Kommuner 20 001 – 50 000 innbyggere</i>	<i>14 300</i>
<i>Kommuner 50 001 – 75 000 innbyggere</i>	<i>18 000</i>
<i>Kommuner over 75 000 innbyggere</i>	<i>20 000</i>
<i>Fylkeskommuner under 300 000 innbyggere</i>	<i>22 000</i>
<i>Fylkeskommuner over 300 000 innbyggere</i>	<i>24 000</i>

Kontrollutvalget bør ta stilling til om det ønsker å være medlem av Forum for Kontroll og Tilsyn. For så vidt gjelder FKTs virksomhet vises til vedlagte brev.

I budsjettforslaget til rammen for kontroll og tilsyn (for 2024) er det ikke en post på kr. 10 000,- for utgifter til medlemskap i Forum for Kontroll og Tilsyn. I tillegg er følgende poster av avsatt til kurs, opplæring og reiseutgifter:

Kurs, konferanser, opplæring mv.	30 000
Reiseutgifter	15 000

Innenfor denne rammen vil kontrollutvalget kunne foreta egne prioriteringer så lenge de ivaretar kontrollutvalgets formål. For Harstad kommune vil et eventuelt medlemskap beløpe seg til kr. 14 300 i 2024.

Saken fremmes uten innstilling til vedtak.

Harstad, 28.11.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

Kommuner og fylkeskommuner

Attn.: leder av kontrollutvalget

1. november 2023

Invitasjon til medlemskap i Forum for kontroll og tilsyn (FKT)

Vel overstått konstituering og valg av nytt kontrollutvalg.

Stortinget har gitt kommunestyret det øverste ansvaret for å kontrollere kommunens virksomhet. Som kommunestyrets utøvende organ, har kontrollutvalget en sentral rolle ved å legge føringer på hvor kontrollen kan settes inn. Det kan være undersøkelser av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og om vedtak iverksettes, for å nevne noe.

For at kontrollutvalget skal være i stand til å fylle funksjonen sin, må medlemmene ha tilstrekkelig kunnskap om kontrollutvalgets rolle og oppgaver.

FKT KAN TILBY

- En organisasjon som har som primæroppgave å styrke kontrollutvalgets uavhengige rolle som bestiller av revisjonsoppdrag på kommunestyrets vegne.
- En uavhengig og synlig organisasjon som kanaliser medlemmenes interesser til sentrale myndigheter. Dette gjør vi ved å bidra med kompetanse og påvirkning.

- Kompetansepåfyll gjennom fagkonferanse i forbindelse med årsmøtet. Vi tilbyr et eget tilbud til kontrollutvalgsledere gjennom «Kontrollutvalgslederskolen» og vi setter opp webinarer på ulike tema når det er aktuelt. For kontrollutvalgssekretariatene har vi en årlig samling.

På alle våre arrangement gir vi medlemsrabatter.

[Våre konferanser og fagsamlinger i 2024.](#)

- Veiledere som er rettet særskilt til kontrollutvalget: «Håndtering av henvendelser til kontrollutvalget», «Kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap og årsberetning» og «Kontrollutvalgets påseansvar overfor revisor». Vi utvikler nye veiledere løpende og medlemmene får bidra ved å delta i arbeidsgrupper og inviteres til å gi hørings svar.

[Våre veiledere.](#)

KONTROLLUTVALGET MÅ LØFTES FRAM

Det viktig at kontrollutvalgene gis muligheten til å være direkte representert i en organisasjon som har som mål å ivareta utvalgets rolle og funksjon i det kommunale egenkontrollsystemet. [Styret i FKT](#) er derfor sammensatt med lik fordeling av folkevalgte representanter og ansatte i sekretariat.

FKT har i dag 195 kommuner og 7 fylkeskommuner som medlemmer. I tillegg er det 22 kontrollutvalgssekretariat som er medlemmer. Disse dekker mer enn 250 kommuner/fylkeskommuner. Det eksisterer pr. i dag ingen andre organisasjoner som organiserer kommunale kontrollutvalg.

[Våre medlemmer](#)

Vi har registrert at deres kommune ikke er medlem og håper dere vil bli med på laget. Vi henvender oss til kontrollutvalget fordi vårt medlemstilbud først og fremst en hjelp og støtte for dere.

Med alt vi gjør ønsker FKT å oppnå en bedre kommunal egenkontroll som kan gi økt tillit til kommunen. Med et medlemskap i FKT står kommunen sterkere i arbeidet med å få til en godt fungerende egenkontroll.

INNMELDING

Innmelding skjer på bakgrunn av et vedtak i kontrollutvalget. Kontrollutvalgsleder kan be sekretariatet forberede en sak om medlemskap.

Innmelding i FKT kan gjøres ved å sende e-post til fkt@fkt.no eller via hjemmesiden: www.fkt.no/bli-medlem. Her finnes også en oversikt over våre kontingentsatser.

Kopi:

- Ordfører
- Politisk sekretariat

Med vennlig hilsen

Anne-Karin Femanger Pettersen

Forum for kontroll og tilsyn

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 58/2022	Møtedato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

KONTROLLUTVALGETS ÅRSPLAN MED MØTEPLAN FOR 2024

Innstilling til vedtak:

Kontrollutvalgets årsplan for 2024 vedtas i samsvar med de synspunkter som er fremsatt og har fått tilslutning under behandlingen i kontrollutvalget.

Vedlegg:

Forslag til årsplan for 2024

Saksutredning:

Det antas å være hensiktsmessig at kontrollutvalget utarbeider en virksomhetsplan for 2024. Foruten de konkrete oppgaver som er pålagt kontrollutvalget gjennom kommunelovens kapittel 23 med tilhørende forskrift, har kontrollutvalget frihet til å bestemme hvilke saker det anser som viktige. Kontrollutvalget bør innta en bevisst holdning med hensyn til på hvilken måte det best kan ivareta sin funksjon som kommunestyrets kontrollorgan.

Møtedatoer for 2024 er foreslått i forslaget til årsplan.

Kontrollutvalget bør vurdere om det skal foretas spesielle prioriteringer i 2024, jfr. pkt. 2.2 i utkastet til årsplan.

Harstad, 6.12.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

KONTROLLUTVALGET I HARSTAD KOMMUNE

ÅRSPLAN 2024

1. KONTROLLOMRÅDER

Kontrollutvalgets ansvarsområder er beskrevet i kommunelovens kap. 12, kontrollutvalgsforskriften (KUF) og revisjonsforskriften (RF).

KomRev NORD IKS er ansvarlig for det kommunale revisjonsarbeidet. Kontrollutvalgets sekretariatsarbeide utføres av K-Sekretariatet IKS.

2. KONTROLLUTVALGETS VIRKSOMHET I 2024

Kontrollutvalget avholder ordinære møter i 2024 på følgende datoer:

23.1., 12.3., 6.5., 4.6., 3.9., 29.10., 3.12.

Kontrollutvalgets leder har anledning til å endre møtedatoene, kansellere møter og innkalle til møter utenom møteplanen ved behov.

2.1 Ordinær virksomhet

Kontrollutvalget skal i løpet av året utføre de oppgaver det er pålagt i henhold til kommuneloven og forskrift for kontrollutvalg, herunder:

1. Påse at kommunen har en forsvarlig revisjonsordning.
2. Holde seg løpende orientert om revisjonsarbeidet og påse at dette foregår i samsvar med bestemmelser som følger av lov og forskrift, god kommunal revisjonsskikk og utvalgets instruks, eller avtaler med revisor.
3. Avgi uttalelse til årsregnskap for kommunen og kommunale foretak.
4. Følge opp plan for forvaltningsrevisjon
5. Følge opp forvaltningsrevisjonsrapporter
6. Følge opp plan for eierskapskontroll

2.2. Prioriteringer i 2024

Utarbeide og vedta forslag til plan for forvaltningsrevisjon

Utarbeide og vedta forslag til plan for eierskapskontroll

3. ÅRSRAPPORT

Kontrollutvalget avgir årsrapport til kommunestyret om utvalgets egen virksomhet.

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 59/2023	Møtedato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

STATUS FORVALTNINGSREVISJONER – NOTAT FRA KOMREV NORD

Innstilling til vedtak:

Kontrollutvalget tar KomRev NORDs notat av 4.12.2023 om status for pågående forvaltningsrevisjonsprosjekter til orientering.

Saken gjelder:

Vedlegg til saken:

Notat av 4.12.2024 fra KomRev NORD

Saksutredning:

Det vises til vedlagte notat hvor KomRev NORD redegjør om status for de pågående forvaltningsrevisjonsprosjektene «Forvaltning, drift og vedlikehold», Samhandlingsreformen» og «Sykefravær og arbeidsmiljø i barnehagene.

Harstad, 6.12.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

NOTAT

Til: Kontrollutvalget i Harstad kommune
Fra: KomRev NORD
Dato: 4.12.2023

STATUS I FORVALTNINGSREVISJONER UNDER UTFØRELSE

Vi viser til kontrollutvalgets bestillinger av følgende forvaltningsrevisjoner

- A) «Forvaltning, drift og vedlikehold»
- B) «Samhandlingsreformen»
- C) «Sykefravær og arbeidsmiljø i barnehagene

A) Status i forvaltningsrevisjonen «Forvaltning, drift og vedlikehold» er at vi i løpet av desember vil innlede vår sluttdialog med kommuneadministrasjonen. Endelig rapport foreligger ventelig i løpet av januar måned i 2024.

B) Status i forvaltningsrevisjonen «Samhandlingsreformen» er at vår sluttdialog med kommuneadministrasjonen ble innledet i november måned. Kommuneadministrasjonen har bedt om noen forlengelser av frister for tilbakemeldinger til oss, og dette medfører at det kan tenkes at endelig rapport ikke foreligger før tidlig i januar neste år. Rapporten blir etter all sannsynlighet sendt til kommunedirektøren for uttalelse før jul. Vi anser det dermed realistisk at rapporten foreligger til behandling i kontrollutvalgets første møte i 2024.

C) Status i forvaltningsrevisjonen «Sykefravær og arbeidsmiljø i barnehagene» er at vår rapport etter all sannsynlighet blir tilsendt kommunedirektøren før jul, og rapporten foreligger ventelig i tide til behandling i kontrollutvalgets første møte i 2024.

Med vennlig hilsen

Knut Teppan Vik
Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor
KomRev NORD IKS

Utvalg: Kontrollutvalget i Harstad kommune	Saksnummer: 60/2023	Møtedato: 12.12.2023	Saksbehandler: Tage Karlsen
---	-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------------

DELTAKELSE PÅ NKRFs KONTROLLUTVALGSKONFERANSE 2024

Innstilling til vedtak:

(saken fremmes uten innstilling til vedtak)

Saken gjelder:

Om kontrollutvalget skal delta på NKRFs kontrollutvalgskonferanse 2024, og hvem av utvalgets medlemmer som eventuelt skal delta

Vedlegg til saken:

Program for kontrollutvalgskonferansen

(for påmelding og eventuelle oppdateringer bruk lenken:
<https://www.nkrf.no/kurs/nkrfs-kontrollutvalgskonferanse-2024>)

Saksutredning:

Kontrollutvalget bør avklare om utvalget skal være representert på NKRFs kontrollutvalgskonferanse 2024. Konferansen avholdes på Gardermoen 31.1.-1.2.2024.

Konferansen har et stort antall deltakere. Det har vært opp til i overkant av 800.

For nærmere informasjon vises til vedlegget, samt lenke til NKRFs hjemmeside.

I kontrollutvalgets forslag til budsjetttramme for kontroll og tilsyn for 2024 har kontrollutvalget foreslått satt av kr. 30 000 til kurs, konferanser og opplæring, samt kr. 15 000 til reiseutgifter. Eventuelle reiseutgifter kontrollutvalgsmedlemmer har i forbindelse med ordinære møter i kontrollutvalget belastes også posten for reiseutgifter.

Ved påmelding skal det krysses av for medlemspris. K-Sekretariatet IKS er medlem av NKRF og etter forbundets regler har konferansedeltakere fra K-Sekretariatets eierkommuner rett til medlemspris.

Saken fremmes uten innstilling til vedtak.

Harstad, 6.12.2023

Tage Karlsen
seniorrådgiver

Vi har gleden av å invitere til NKRFs 20. Kontrollutvalgskonferanse 31. januar - 1. februar 2024 og som vanlig i The Qube på Gardermoen.

Fra den første konferansen i 2005 med ca. 300 deltakere har dette årlige arrangementet vokst betydelig og etablert seg som det viktigste og største treffpunktet for kontrollutvalgene i kommunal sektor. Deltakerrekorden er fra 2020 med ca. 800 deltakere.

Målgruppe

Ledere og medlemmer av kontrollutvalg, kontrollutvalgssekretærer, revisorer, ordførere, kommunedirektører og ellers alle med interesse for kontroll, revisjon og tilsyn i kommunal sektor.

Det tas forbehold om endringer i programmet. (sist oppdatert: 1. desember 2023).

Du finner påmeldingsskjema nederst på siden.

Sist oppdatert: 1.12.2023

Nøkkelforo

Fra/til	31.1–1.2
Påmeldingsfrist	14.12
Pris	Kr 8 450 eks. mva. med overnatting (inkl. frokost og middag) (ikke-medl.: kr 8 950 eks. mva. med overnatting (ikke-medl.: kr 7 025 eks. mva.) Kr 1 322 eks. mva. for overnatting (ir
Sted	Clarion Hotel & Congress Oslo Airport, Gardermoen
Varighet	31.1.: 10.00 - 17.00 1.2.: 09.00 - 13.00

Hovedprogram | Onsdag 31. januar 2024

09.00Registrering og enkel servering

10.00Velkommen | Konferansier Håkon Haugsbø og Rune Tokle, NKRF

10.10Åpning | Statssekretær Ole Gustav Narud, KDD

10.30Pause og utstilling

10.50Derfor er habilitet så viktig | Geir Lippestad og Kristin Clemet

11.50Pause og utstilling

12.10Kontrollutvalgsleder i fire år – slik gjorde jeg det | Bård Hoksrud, tidl. leder av kontrollutvalget i Bamle

12.25Kontrollutvalgsleder de neste fire år - slik skal jeg gjøre det | TBA

12.40Viktigheten av kontrollutvalget sett fra KS' side | Martin Skramstad, KS

12.50Samtale

13.10Lunsj og utstilling

14.10Forvaltningsrevisjon av bærekraft i kommunene | Øyvind Nordbrønd Grøndahl, Romerike revisjon IKS og Henning Warloe, Bergen kommune

14.55Pause og utstilling

15.15Slik var personopplysningssikkerheten i kommunene | Kristine Stenbro og Camilla Nervik, Datatilsynet og Christian Sørbye Larsen, KS

16.00Pause og utstilling

16.20 - 17.00Tillit er demokratiets lim | Politisk kommentator Magnus Takvam

Minikurs – valgfritt tilbud parallelt med hovedprogrammet [OBS krever særskilt påmelding - begrenset antall plasser] | Onsdag 31. januar 2024

14.10 - 17.00A. Kontrollutvalgets formål, rolle og oppgaver, herunder kort om regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll | Bjørn Bråthen, Knut Erik Lie og Ellen Lange, NKRF

Middagsarrangement i The Qube | Onsdag 31. januar 2024

19.30Aperitif og middag med underholdning.

Hovedprogram | Torsdag 1. februar 2024

09.00Hvordan kan kommunene bidra til vår nasjonale sikkerhet? | Yvonne Wold, Rauma kommune og TBA

09.45Pause og utstilling

10.05Ekstremværet Hans – var det bare en forsmak? Hva må kommunene forberede seg på? | Frode Longva, CICERO og Torhild Fagerbakk, KS

11.00Pause og utstilling

11.20Menneskerettigheter i kommunene | Vidar Strømme og Eivind Digranes, Norges institusjon for menneskerettigheter

12.05Pause og utstilling

12.25Kontrollutvalgets betydning for ivaretagelse av demokratiet | Jan Erik Røsvik, Sunnmørsposten

13.00Lunsj

Minikurs – valgfrie tilbud parallelt med hovedprogrammet [OBS krever særskilt påmelding - begrenset antall plasser] | Torsdag 1. februar 2024

10.05 - 11.00B. Lederrollen i kontrollutvalget | Ragnhild Aashaug, Konsek Trøndelag IKS og Bjørn Tømmerdal, Sunnmøre Kontrollutvalsekretariat IKS

11.20 - 13.00C. Forstå det kommunale regnskapet | Inger Anne Ankersen, Viken kommunerevisjon IKS og Knut Tanem, Revisjon Midt-Norge SA

Etterutdanning:

- 11 timer iht. NKRFs krav til etterutdanning

Påmeldingsskjema

Selskap/enhet

Fakturaadresse
Postnummer
Poststed
Ressursnr. e.l. (som ref. på faktura)

Er medlem i NKRF
Epost, kopimottaker
Deltakere

Deltaker #1

Fornavn
Etternavn
Epost
Mobil
Fødselsår
Tilleggsopplysninger
Minikurs A (valgfridd)
Velg

...

Kontrollutvalgets

formål, rolle og oppgaver, herunder kort om regnskapsrevisjon,
forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

Minikurs B (valgfridd)
Velg

...

Lederrollen i

kontrollutvalget

Minikurs C (valgfridd)
Velg

...

Forstå det kommunale

regnskapet

Ønsket deltakelse
Velg

...

Deltakelse

u/overnatting (inkl. lunsj mm.)

Deltakelse

m/overnatting (inkl. frokost og
middag)

Deltakelse m/overnatting (inkl.

frokost og middag) + ekstra overnatting (inkl. frokost) fra dagen
før

Fjern

Legg til deltaker

Send skjema